

Rettskjelpsloven § 12(2)
- en analytisk vurdering av straffesakene i utlandet

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 729
Leveringsfrist: 25.10.10

Til sammen 17889 ord

17.11.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>5</u>
1.1	Tema og problemstilling	5
1.2	Avgrensning	5
1.3	Begrepsavklaring	6
1.4	Feilkilder	6
<u>2</u>	<u>METODE</u>	<u>7</u>
2.1	Innsynsbegjæring	7
2.2	Dokumentanalyse	8
2.3	Gruppeintervjuer	9
<u>3</u>	<u>STRAFFESAKER I UTLANDET</u>	<u>10</u>
3.1	Utgangspunkt	10
3.2	Rettshjelpslovens stedlige og saklige virkeområde	12
3.3	Rettshjelpsloven § 12 – Almennelige vilkår for bistand etter rettshjelpsloven	12
3.4	Rettshjelpsloven § 12(2) – Spesielle vilkår i bestemmelsen	13
3.4.1	Særlige grunner	13
3.4.2	Justisdepartementets rundskriv	14
3.5	Innvilgelseskompetansen og regler om klage	17
<u>4</u>	<u>NORSKE ADVOKATERS ARBEID</u>	<u>18</u>
4.1	Advokat i Norge	18

4.2	Forholdet til straffeprosessloven § 100(2)	19
<u>5</u>	<u>ANALYSE AV DATA FRA FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS</u>	<u>20</u>
5.1	Generelle bemerkninger	20
5.2	Innvilgelsesprosent og klagebehandling	22
5.3	Advokathjelp	22
5.4	Videre fremgangsmåte	23
<u>6</u>	<u>ANALYSE AV ENKELTSAKER UNDER FELLES BEHANDLING</u>	<u>23</u>
6.1	Søknadene skrevet av søker alene	23
6.1.1	Sakstyper	23
6.1.2	Vurdering	24
6.2	Søknadene skrevet med bistand av utenriktjenesten	24
6.2.1	Sakstyper	24
6.2.2	Vurdering	25
6.3	Søknadene skrevet av familie	25
6.3.1	Sakstype	25
6.3.2	Vurdering	26
6.4	Søknader skrevet av advokater	26
6.4.1	Sakstyper	26
6.4.2	Vurdering	27
6.5	Samlet vurdering av sakene under felles behandling	27
<u>7</u>	<u>ANALYSE AV ENKELTSAKER UNDER INDIVIDUELL BEHANDLING</u>	<u>28</u>
7.1	Sakene der søker bistås av advokat	28
7.1.1	Sak 1 – Drapssak i land 1	28
7.1.1.1	Søknaden	28
7.1.1.2	Søknad om ytterligere bistand	30
7.1.1.3	Klage	31
7.1.1.4	Svar fra Statens sivilrettsforvaltning	32

7.1.1.5	Vurdering	32
7.1.2	Sak 2 – Økonomisk kriminalitet	33
7.1.2.1	Søknad om fri rettshjelp	33
7.1.2.2	Klage til Statens sivilrettsforvaltning	34
7.1.2.3	Omgjøringsbegjæring	36
7.1.2.4	Vurdering	37
7.1.3	Sak 3 – Økonomisk kriminalitet	38
7.1.3.1	Søknaden	38
7.1.3.2	Vurdering	38
7.1.4	Sak 4 – Drapssak	39
7.1.4.1	Søknaden	39
7.1.4.2	Klage til Statens sivilrettsforvaltning	40
7.1.4.3	Vurdering	40
7.1.5	Sak 5 – Drap	41
7.1.5.1	Søknaden	41
7.1.5.2	Advokatbytte – Ny søknad	42
7.1.5.3	Klage – Norsk advokats bistand	43
7.1.5.4	Vurdering	44
7.1.6	Sak 6 – Narkotika	45
7.1.6.1	Søknaden	45
7.1.6.2	Klage	45
7.1.6.3	Omgjøringsbegjæring 1	46
7.1.6.4	Ny søknad – omgjøringsbegjæring 2	47
7.1.6.5	Vurdering	47
7.1.7	Sak 7 – Frihetsberøvelse og utpressing	48
7.1.7.1	Søknaden	48
7.1.7.2	Vurdering	49
7.1.8	Sak 8 – Drap	49
7.1.8.1	Søknaden fra utenriktjenesten	49
7.1.8.2	Søknaden fra norsk advokat	50
7.1.8.3	Utvikling i saken	50
7.1.8.4	Vurdering	50
7.1.9	Sak 9 – Drap	51
7.1.9.1	Søknaden	51
7.1.9.2	Vurdering	52
7.2	Utenriktjenesten søker	52
7.2.1	Sak 1 - Narkotika	52
7.2.1.1	Søknaden	52

7.2.1.2	Klage til Statens sivilrettsforvaltning	53
7.2.1.3	Vurdering	53
7.2.2	Sak 2 – Narkotika	54
7.2.2.1	Søknaden	54
7.2.2.2	Klage	54
7.2.2.3	Omgjøringsbegjæring	54
7.2.2.4	Vurdering	55
8	<u>SAMLET VURDERING AV FUNNENE FRA UNDERSØKELSEN</u>	56
8.1	Hjemmelsgrunnlaget	56
8.2	Konsekvenser av feil bruk av hjemmel	57
8.3	Begrunnelsene fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning	57
8.4	Lovverkets konstruksjon	59
8.4.1	Justisdepartementets rundskriv	59
8.4.2	De økonomiske vilkår	59
8.5	Usakelig forskjellsbehandling?	61
8.6	Samlende synspunkter – Videre forskning	62
9	<u>LITTERATURLISTE</u>	63
9.1	Bøker	63
9.2	Forarbeider/etterarbeider	63
9.3	Lover/konvensjoner/forskrifter/rundskriv	63
9.4	Annet	63
10	<u>LISTER OVER TABELLER OG FIGURER M V</u>	64
11	<u>VEDLEGG</u>	64

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er gitt kompetanse gjennom reglene i Lov om fri rettshjelp 13 06 1980 nr 35 (rhjl) § 12(2) til å innvilge fritt rettsråd til personer med straffesaker i utlandet. Dette kan man imidlertid kun gjøre dersom de nærmere vilkår i loven er oppfylt. Fri rettshjelp etter rettshjelpsloven gis hovedsakelig i tilknytning til sivile saker i Norge. Ordningen er ment å være en sosial støtteordning for de som ikke har økonomi til å engasjere advokat for å få dekket sitt rettshjelpsbehov, jfr rhjl § 1. Sett hen til lovens alminnelige virkeområde blir rhjl § 12 dermed en bestemmelse som skiller seg ut.

Oppgavens tema er en analyse av straffesaker i utlandet der det søkes om økonomisk bistand som fritt rettsråd. Analysen vil særlig ha fokus på skjønnsutøvelsen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Dette for å kunne vurdere hvorvidt det eksisterer en slik forskjellsbehandling, som enkelte norske advokater hevder gjennom mediene.

1.2 Avgrensning

Oppgavens tema begrenser seg til reglene hvor nordmenn søker om fri rettshjelp i forbindelse med straffesaker i utlandet. Av hensyn til fremstillingens rammer vil det ikke bli gitt en bred rettsdogmatisk fremstilling av reglene om fri rettshjelp.¹ Reglene om fri sakførsel for den europeiske menneskerettighetsdomstol og saker knyttet til barne bortføring vil ikke bli behandlet, jfr rettshjelpsloven § 12(1). Oppgaven avgrenses videre til de tilfeller hvor gjerningsmannen søker om fritt rettsråd. Sakene hvor voldsoffer søker og innvilges støtte til bistandsadvokat gjennom rettshjelpsloven § 12(2) faller dermed også utenfor fremstillingens rammer.

Oppgaven vil ta for seg reglene slik de fremstår etter lovrevisjonen i 2005. Det nærmere utgangspunkt for analysen av enkeltsaker er tatt i Fylkesmannen i Oslo og Akershus sin saksoversikt slik den fremstår 28.09.10. Denne oversikten går tilbake til 2005.

---

¹ For en generell fremstilling om emnet vises det til Jon T. Jonsen: Retten til juridisk bistand 1987. St. meld 26 (2008-2009) gir også en god forståelse for regelverket. En god historisk fremstilling av reglene får man i NOU 1976:38 Fri rettshjelp i Norge

Etter Justisdepartementets skriv av 01.11.06 er for øvrig all saksbehandling knyttet til disse sakene overført til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Tidligere saksbehandling vil imidlertid bli nevnt der det faller seg naturlig. Dette vil gjerne være der sakene er overført fra annet fylke til Fylkesmannen i Oslo og Akershus underveis i saksbehandlingen.

1.3 Begrepsavklaring

Rettshjelpsloven skiller mellom to ulike typer retts hjelp. Dette er fri sakførsel og fritt rettsråd. Reglene om fritt rettsråd finner man i rettshjelpsloven kapittel 2, mens reglene og fri sakførsel finner man i rettshjelpsloven kapittel 3.

I forhold til straffesakene i utlandet vil man i alle tilfeller omtale bistanden som fritt rettsråd. Dette i tråd med plasseringen av ordningen i rhjl § 12, under kapittel 2 i rettshjelpsloven. Videre fremgår det uttrykkelig av forarbeidene til rhjl § 15 at fri sakførsel kun gis i sivile saker.

1.4 Feilkilder

Utgangspunkt for arbeidet er sakoversikten til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Oversikten går tilbake til 2005. Under arbeidet ble det avdekket et tilfelle av at en forvaltningssak ikke var registrert på Fylkesmannen i Oslo og Akershus sin liste, denne er ført inn i oversikten av 28.09.10. Det er således tenkelig at andre saker også kan mangle fra oversikten.

Det antas imidlertid at de foreliggende 31 sakene som er behandlet hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus siden 2005 vil danne et godt bilde av praktiseringen av det foreliggende regelverk. Man ser i utstrakt grad at de andre Fylkesmannsembetene videregir henvendelser knyttet til straffesaker i utlandet etter § 12(2) til Oslo og Akershus. Antall vedtak hvor slike feil kan oppstå er derfor trolig liten.

2 Metode

2.1 Innsynsbegjæring

Det ble begjært innsyn i alle rettshjelpssøknadene som knyttet seg til rhjl § 12(2) hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus 29.03.10. Henvendelsen ble purret opp 16.04.10 per telefon til Fylkesmannens juridiske avdeling. Avdelingslederen forklarte at de stilte seg positive i forhold til begjæringen om innsyn og til prosjektet. Etter en samtale med veileder for oppgaven oversendte Fylkesmannen i Oslo og Akershus 20.04.10 begjæringen om innsyn til Justisdepartementets sivilavdeling. Henvendelsen ble igjen purret opp 09.06.10. Det ble lovet fra Justisdepartementet at svar skulle foreligge innen en uke.

Justisdepartementet tok kontakt per telefon 10.06.10 hvor de ba om at jeg sendte enda en skriftlig beskrivelse av prosjektet, samt ytterligere begrunnet hvorfor innsyn var nødvendig for oppgaven. Det ble da utvekslet e-post med Justisdepartementet samme dag, hvor det fra deres side var ønskelig med en enda nærmere redegjørelse for nødvendigheten av innsynets omfang, og hvordan materialet skulle brukes. Videre ble det orientert per telefon om at Justisdepartementet vurderte å sende saken over til rådet for forskning og taushetsplikt. En omfattende forklaring på hvorfor fullt innsyn i alle saksdokumentene knyttet til de ulike saksmappene var nødvendig ble sendt fra meg 14.06.10.

Justisdepartementet innvilget fullt innsyn i saksmappene knyttet til rhjl § 12(2) 23.06.10.

Gjennomføringen av innsynet ble avtalt med Fylkesmannen i Oslo og Akershus 11.08.10. Det ble avtalt at jeg skulle få kontor plass hos Fylkesmannens juridiske avdeling to og en halv dag i uken. Jeg ble gitt egen brukerprofil i Fylkesmannens saksbehandlingssystem og overlevert en oversikt over straffesakene i utlandet med saksnummer. Jeg har da kunnet søke opp hele saksmapper.

Etter hvert som innsynet ble gjennomført ble det naturlig å begjære innsyn også hos Statens sivilrettsforvaltning. Dette ble gjort 19.08.10. Min henvendelse ble videresendt

Justisdepartementet for vurdering 27.08.10. Jeg purret opp henvendelsen 07.09.10 til samme saksbehandler som fattet forrige vedtak om innsyn. Den 08.09.10 mottok jeg svar på min henvendelse med positivt resultat fra Justisdepartementet. Selve gjennomføringen av innsynet skjedde hos Statens sivilrettsforvaltning hvor jeg ble gitt kontorplass.

2.2 Dokumentanalyse

Studien hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og hos Statens sivilrettsforvaltning er gjennomført som en dokumentanalyse.

En særskilt utfordring ved arbeidet er begrensningen som Justisdepartementet satte som vilkår for å innvilge innsyn i forbindelse med oppgaven:

”Departementet forutsetter at de personene de aktuelle dokumentene omfatter ikke kan identifiseres i den endelige rapporten. Dette gjelder også saker som er allment kjent i offentligheten”.

Noen bred komparativ vurdering av kjente saker fra media blir således utelukket. I fremstillingen av enkeltsakene vil man ikke beskrive søkers kjønn, alder, og hvilket land vedkommende er under straffeforfølgning i. Videre vil enkelte anførsler i søknadene holdes utenfor analysen av søknaden. Dette da det i visse tilfeller vil være åpenbart hvem søker er, dersom man omtaler anførselen.

Klageorganet vil konsekvent bli kalt Statens sivilrettsforvaltning. Organet het tidligere Justissekretariatene. Dette er et metodisk grep for å hindre gjenkjennelse av sakene i tid. Således vil alt av identifiserende elementer holdes utenfor arbeidet.

Fokus for dokumentanalysen blir rettet mot de anførte grunner til at det bør innvilges bistand i søknadene, samt mot hvordan Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning har behandlet anførslene.² Det vil foretas en behandling av utvalgte saker individuelt mens enkelte saker vil havne under en felles behandling. Underveis i saksanalysen vil det bli gjort vurderinger av den enkelte sak, og poengtert særlige utfordringer eller

---

² Johansen, Tufte og Christoffersen: Introduksjon til samfunnsvitenskaplig metode 2010 s 164 flg.

interessante problemstillinger knyttet til den enkelte sak. Dette vil legge til rette for en bredere diskusjon av de mest sentrale og aktuelle problemstillingene senere i oppgaven.

2.3 Gruppeintervjuer

Det har vært avholdt gruppeintervjuer med Utenriksdepartementet, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, og Statens sivilrettsforvaltning. Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte gruppeintervjuer.³ Dette for å invitere til samtale om utvalgte temaer.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus stilte seg meget positive til å stille med alle tilgjengelige saksbehandlere til en samtale underveis i arbeidet. Forut for møtet sendte jeg ut en liste over problemstillinger jeg fant interessante og ønsket å diskutere. På denne måten fikk man diskutert flere generelle problemstillinger, samtidig som man kunne diskutere interessante problemstillinger knyttet til enkeltsaker.⁴ Det ble ansett for å være hensiktsmessig å sende ut spørsmålene på forhånd til Fylkesmannen, da man her skulle møte med alle tilgjengelige saksbehandlere.

Statens sivilrettsforvaltning var også svært positive i forhold til å gjennomføre et slikt møte hos dem også. Jeg brukte de samme spørsmålene hos Sivilrettsforvaltningen som hos Fylkesmannen.⁵ Det kan bemerkes at spørsmålene ikke ble delt ut på forhånd slik som hos Fylkesmannen. Betydningen av dette er nok svært liten. I tillegg ble dette intervjuet gjennomført over tre møter i stede for et langt møte.

Utenriksdepartementets konsulære seksjon tok seg også tid til et møte. De møtte med to representanter. Her ble det nærmere redegjort for hvilket arbeid utenriktjenesten gjorde i forbindelse med straffesaker i utlandet.⁶

Erfaringer fra gruppeintervjuene vil bli brukt som kildemateriell i oppgaven. Materialet blir satt inn i tekstbokser underveis i fremstillingen. Dette for å skille materialet klart fra teksten for øvrig. For øvrig vises det til at forkortelser brukes i denne forbindelse. Med

---

³ Ibid

⁴ Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos FMOA er vedlagt som vedlegg 1

⁵ Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos SSRF er vedlagt som vedlegg 2

⁶ Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos UD er vedlagt som vedlegg 3

FMOA menes Fylkesmannen i Oslo og Akershus, mens SSRF er forkortelse for Statens sivilrettsforvaltning.

3 Straffesaker i utlandet

3.1 Utgangspunkt

I saker hvor nordmenn straffeforfølges for forbrytelser i utlandet, vil det enkelte lands lovgivning være avgjørende for om vedkommende får bistand fra forsvarer eller ikke. Sett hen til norsk rettsstandard er det en fremmed tanke at man ikke skal ha forsvarer i straffesaker av en viss alvorlighet. Dette fordi den offentlige oppnevnte forsvareren representerer det offentliges interesse i at ingen uskyldige blir domfelt, og at ingen straffes hardere enn det som anses for å være riktig.⁷ Man kan si at det handler om grunnleggende rettssikkerhetsverdier som er ment å sikre et godt prosesssystem.

Verden er imidlertid ganske uensartet hva gjelder rettsystemer og forsvarerordninger. Man finner et bredt spekter av ulike ordninger i forskjellige deler av verden. Man må kunne si at dette har sin bakgrunn i ulikheter i kultur, religion og tradisjon.

Vurderingene for hva som er rett og hva som er galt vil da naturligvis bli ulike. I enkelte land anses det dermed for å være en selvfølge at forbryteren skal ha dødsstraff, mens man i andre land spør seg hvordan man best kan hjelpe vedkommende forbryter.

Norske borgere som har kortere eller lengre opphold utenfor norske grenser kan således risikere å komme opp i forholdsvis alvorlige situasjoner dersom det oppstår problemer. Utenriksministeren har flere ganger kommentert situasjonen til nordmenn med straffesaker i utlandet. Temaet har blant annet vært oppe i stortingets spørretime:

”Utenriksdepartementets bistand til nordmenn i utlandet er regulert i lov om utenriksstjenesten og i utenriksinstruksene. Rettshjelp er ikke en del av den konsulære bistanden som skal tilbys. Bistanden til norske borgere skal ytes med respekt for de lover og regler som gjelder lokalt, så langt det er relevant.

---

⁷ Andenæs: Norsk straffeprosess 2009 s 77

I straffesaker skal spørsmål om skyld eller ikke-skyld avgjøres av domstolen i det landet som har jurisdiksjon i den enkelte sak. (...). Når norske borgere er involvert i en straffesak for en utenlandsk domstol, er utenriktjenesten ikke part i saken og kan heller ikke søke å påvirke utfallet i saken.”⁸

Det er således svært begrenset hva utenriktjenesten kan gjøre utover å gi konsulær bistand. Den konsulære bistanden må for øvrig gis i henhold til Wienkonvensjonens bestemmelser om konsulære relasjoner artikkel 36 (1)(b), utenriktjenesteloven § 1(2) og utenriksinstruksen kapittel 7 § 1(f).

Det blir nødvendig med en klarlegging av hva konsulær bistand innebærer. Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene bistår årlig i omkring 80 000 saker.⁹ Bistanden er selvsagt av ulik karakter da det dreier seg om et så stort antall saker. I følge Utenriksdepartementets oversikt av 01.06.10 er det 55 norske borgere som sitter fengslet i utlandet. Dette utelukker ikke at det eksisterer saker som Utenriksdepartementet ikke har kjennskap til

Det ble bedt om en redegjørelse for gangen i en konsulær sak i gruppeintervju hos Utenriksdepartementets konsulære seksjon 02.09.10. UD forklarer at det er sporadisk kontakt mellom utenriktjenesten og nordmenn som sitter fengslet i straffesaker i utlandet. Det kommer som regel en henvendelse fra myndighetene i det nevnte landet, med en orientering om at vedkommende er pågrepet og fengslet. Utenriktjenesten tar deretter kontakt med den enkelte og hører om vedkommende ønsker bistand fra utenriktjenesten. Det er mange som ikke ønsker bistand av forskjellige årsaker. Alle får beskjed om at det eksisterer en ordning med fri rettshjelp for nordmenn i utlandet, som man kan søke. Søknaden sendes enten via Utenriktjenesten, vedkommende selv eller den lokale advokaten. Utenriktjenesten fungerer kun som en postkasse

Praktisk sett, vil dermed den bistanden man yter til nordmenn under straffeforfølgning gjerne være at man tar kontakt for å gi små beløp til medisiner, hygiene og lignende.

---

⁸ Utenriksminister Jonas Gahr Støre orienterer i Stortingets spørretime 24.02.10.

⁹ Ibid

Det fremgår imidlertid klart av kommentarene til utenriksinstruksen kapittel 8, § 8 at det ikke er anledning til å dekke gjeld som den norske borgeren selv har pådratt seg for å dekke midler til advokathjelp eller liknende.

3.2 Rettshjelpslovens stedlige og saklige virkeområde

Rettshjelpslovens dekningsområde er hovedsaklig sivilrettslige saker under norsk jurisdiksjon, jfr rhjl § 4(2). Rettshjelp i straffesaker i Norge ytes etter straffeprosessens regler. Det følger imidlertid av rettshjelpslovens forarbeider at bistand som gis i forbindelse med straffesaker, og som ikke dekkes av straffeprosessens regler, unntaksvis vil kunne gis etter reglene om fritt rettsråd.¹⁰

Rettshjelpsloven § 4(2) henviser imidlertid til at det unntaksvis kan innvilges fritt rettsråd til bistand ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan i medhold av rhjl § 12. Rettshjelpsloven § 12 utvider således lovens stedlige virkeområde i saker knyttet til fritt rettsråd. Fri sakførsel gis ikke for utenlandske domstoler, jfr rhjl § 15. Den bistanden man eventuelt får etter søknad vil dermed måtte gis etter rettshjelpsloven § 12 som fritt rettsråd. På denne måten vil man for sakene i utlandet uansett type bistand man søker om, snakke om fritt rettsråd.

3.3 Rettshjelpsloven § 12 – Alminnelige vilkår for bistand etter rettshjelpsloven

Rettshjelpsloven § 12(1) fastslår hovedtilfellene hvor det kan innvilges støtte til fritt rettsråd ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan. Dette gjelder saker for Den Europeiske Menneskerettighetsdomstol og saker knyttet til barneborføring. I begge tilfellene stilles det krav om at vedkommende søker tilfredsstillende økonomiske vilkår i rettshjelpsforskriften § 1-1. Disse sakene blir således å forstå som prioriterte med behovsprøving etter bestemmelsen.

Rettshjelpsloven § 12(2) åpner for bistand i ”andre typer saker” dersom søker tilfredsstillende inntektskravene etter rettshjelpsloven § 12(1), jfr rettshjelpsforskriften § 1-1. Inntektsgrensene for fri rettshjelp er 246 000 kroner for enslige og 369 000 kroner for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Grensen for formue er

---

¹⁰ Ot. prp. 91 (2003-2004)

satt til 100 000 kroner. Utfyllende retningslinjer for vurderingen av de økonomiske vilkår finnes i Justisdepartementets rundskriv G-12/05 punkt 3.1. Kort sammenfattet kan man si at de økonomiske grensene som settes, i stor grad har sammenheng med rettshjelpsloven formål, jfr rhjl § 1. Ordningen er ment å være en sosial støtteordning for de som ikke har økonomi til å betale for juridisk bistand for å få dekket sitt rettshjelpsbehov. Har man inntekter eller formue over grensene, så vurderes man i utgangspunktet til å kunne betale for å få dekket sitt rettshjelpsbehov selv. Dette dersom utgiftene ikke blir uforholdsmessig store, jfr G-12/05 punkt 3.1.

Videre er også ordningen etter rhjl § 12 subsidiær jfr rhjl § 5. Dette betyr at dersom det finnes andre muligheter til å få dekket utgiftene til rettshjelp, så må disse brukes først. Da disse mulighetene er uttømt kan man søke om fri rettshjelp etter rhjl § 12.

3.4 Rettshjelpsloven § 12(2) – Spesielle vilkår i bestemmelsen

I tillegg til de alminnelige vilkårene som følger av rettshjelpsloven stiller rhjl § 12(2) spesielle kvalitative vilkår til saken det søkes fritt rettsråd til, for at en slik søknad kan innvilges. Det må foreligge ”særlige grunner” for at man ”unntaksvis” skal kunne innvilge bistand i disse andre typene saker, som ikke rammes av rhjl § 12(1)

Loven presiserer ikke ytterligere hva som kan tenkes å være slike ”andre saker for utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan”. Ut fra en ren ordlydsfortolkning må bestemmelsen kunne anvendes i forbindelse med et bredt spekter av saker.

Justisdepartementets rundskriv G-12/05 punkt 8.3 fastslår at bestemmelsen kan anvendes i forbindelse med alvorlige straffesaker i utlandet.

3.4.1 Særlige grunner

Det er ikke nærmere definert i loven hva som kvalifiserer som ”særlige grunner” i rhjl § 12(2) sin forstand. En ordlydsfortolkning bringer heller ikke nærmere klarhet i hva som utgjør ”særlige grunner”. Vilåret er ikke det samme som den andre alminnelige bestemmelsen om uprioriterte saker om fritt rettsråd etter rhjl § 11(3). En kontekstuell fortolkning bringer således ikke ytterligere klarhet i betydningen av vilåret.

3.4.2 Justisdepartementets rundskriv

Justisdepartementets rundskriv G-12/05 bringer flere momenter som kan bidra til å klarlegge betydningen av ”særlige grunner” i rhjl § 12(2) sin forstand. Rundskrivet beskriver rettshjelpsloven § 12(2) som en meget snever unntaksbestemmelse som forutsetter at det foreligger ekstraordinære forhold i saken. Det er også bemerket i rundskrivet at det skal føres en meget restriktiv praksis i sakene som faller inn under rettshjelpsloven § 12(2). Rundskrivet fastslår videre:

”Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes i alvorlige straffesaker i utlandet. Bistand til tiltalte kan gis etter en konkret vurdering av sakens art og straffens karakter/lengde. I praksis innvilges det kun bistand i saker hvor vedkommende står i fare for å bli idømt dødsstraff, fengsel på livstid eller en langvarig fengselsstraff. Praksis tilsier at fengselsstraffen som risikeres som hovedregel må være 10 år eller mer. Dette er imidlertid ingen absolutt grense, jf. momentene som for øvrig blir vektlagt.”

For å kvalifisere til å kunne få bistand etter rhjl § 12(2), holder det således ikke å kun være under straffeforfølgning i utlandet. Den straffeforfølgningen man blir utsatt for må være kvalitativt så alvorlig at man risikerer dødsstraff, livstid eller fengsel i 10 år eller mer. Rundskrivet legger således listen høyt for hvilke straffesaker som kan omfattes av rettshjelpsloven § 12(2). Dette særlig dersom man komparativt ser hen til vilkårene for å få forsvarer etter norsk straffeprosess.

Av rundskrivet fremgår det at det i tillegg til kvalitative krav til forfølgningens alvor, også stilles andre krav for å få bistand:

”Videre legges det stor vekt på det aktuelle lands forsvarerordning og tiltaltes reelle mulighet til å få ivare tatt sitt grunnleggende rettsikkerhetsbehov.”

Det vil således gjerne være avgjørende for om det gis bistand eller ikke om vedkommende land har en forsvarerordning. Dette samsvarer med forutsetningen i rhjl § 5. Tilsvarende blir det vektlagt dersom det aktuelle landet ikke har noen fungerende ordning. Som hovedregel må man kunne si at flertallet av de steder nordmenn oppsøker har en form for forsvarerordning.¹¹

---

¹¹ Om reisevaner - <http://www.ssb.no/emner/00/02/20/reise/tab-2010-09-09.05.html>

Når det skal legges stor vekt på en slik ordning så må man nærmere vurdere det enkelte lands forsvarerordning. I denne vurderingen er det mest sentrale hvorvidt den enkelte har en reell mulighet til å få ivaretatt sitt grunnleggende behov for rettssikkerhet.

FMOA ble i gruppeintervju 14.10.10 spurt om man kan definere vilkåret grunnleggende rettssikkerhetsbehov – som ofte brukes som grense for om søkers rettssikkerhet er godt nok ivaretatt. FMOA forklarte at det grunnleggende rettssikkerhetsbehov vanskelig kan defineres. Utgangspunktet er at det aldri har vært meningen med full dekning for rettshjelpsbehovet til søker etter rettshjelpsloven. Man gir ikke en totaldekning. Formuleringen benyttes i andre typer saker også. Dersom man har fått litt, da er gjerne søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov ivaretatt. Man må foreta en konkret vurdering av faktum i saken.

Hva som nærmere bestemt ligger i begrepet grunnleggende rettssikkerhetsbehov kan man ikke lese ut av rundskrivet. Statens sivilrettsforvaltning anfører likevel rundskrivet som retningsgivende, sammen med sakens øvrige dokumenter.

SSRF ble i gruppeintervju 12.10.10 stilt samme spørsmål. SSRF forklarte at det er vanskelig å gi noen slik definisjon. Man har rundskrivet G-12/05. SSRF fremhever at for deres del ville vært heldig å hatt et sted å henvende seg med tanke på oversikt over forsvarerordninger rundt om i verden. Dette ville imidlertid knyttet opp mye arbeidskraft hos utenriksdepartementet. På denne måten må man forholde seg til den informasjon som søker viser til, samt den informasjon man får tilsendt fra ambassadene.

Rundskrivet påpeker:

”En uttalelse fra utenriktjenesten vil være veiledende på dette punktet”.

Her er det interessant å se at rundskrivet omtaler en slik uttalelse som veiledende, altså ikke bestemmende for om det skal gis bistand eller ikke. Utenriktjenestens kunnskap om lokale forhold er dermed relevant, men den konkrete vurderingen av det den enkelte søkers behov opp mot rettshjelpsloven § 12(2) avgjøres av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Utenriksdepartementet ble i gruppeintervju av 02.09.10 spurt om det foreligger retningslinjer for hvordan uttalelser til FMOA utformes hva gjelder spørsmål fra FMOA om forsvarerordninger lokalt. UD forklarte at det ikke foreligger slike retningslinjer. Uttalelsene utformes individuelt i det enkelte tilfellet. Man ser det heller ikke som hensiktsmessig med en standardisering av disse uttalelsene. Det er varierende hvor meget oversikt man har over det juridiske system i det enkelte land. Senteret for konsulære saker har heller ingen oppfølging av dette. Dette senteret er ment for å samle informasjon for alle land, slik at man kan yte lik konsulær bistand

Det vil være interessant under analysen av enkeltsaker å se hvordan utenriktjenesten formulerer seg, og om det gis konkrete anbefalinger til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Videre vektlegger rundskrivet også følgende:

”Det bør også ses hen til søkerens tilknytning til det aktuelle landet, herunder hvor lenge vedkommende har oppholdt seg i utlandet. Det er generelt større grunn til at det offentlige skal bistå personer som er på ferie eller har annet kortvarig opphold i utlandet, enn personer som har bodd lenge i eller bosatt seg i utlandet. Ved å bosette seg i utlandet må vedkommende i en viss grad anses å ha akseptert det aktuelle landets rettssystem.”

Det er ikke nærmere presisert i rundskrivet hvordan man skal forstå tidsaspektet i denne sammenheng. En ting som må være klart er at en person som har utvandret fra Norge stiller dårligere enn ferierende turister. I denne sammenheng kan man også vise til at en person som blir å anse for å ha utvandret fra Norge ikke lenger vil ha rett på offentlige helsetjenester, stønader og liknende.

Selv om vilkårene er strenge så vil det i helt spesielle tilfeller kunne gis bistand til fritt rettsråd etter rhjl § 12(2). Av rundskrivet G-12/05 punkt 8.3 hitsettes:

”For å innvilge bistand må det foreligge konkrete holdepunkter for at den bistand som ytes i vedkommende land utvilsomt ikke ivaretar søkerens grunnleggende rettssikkerhetsbehov”

Etter dette blir ordningen etter rettshjelpsloven § 12(2) å forstå som en meget snever mulighet for bistand.

3.5 Innvilgelseskompetansen og regler om klage

I sakene knyttet til utlandet er det i alle tilfeller Fylkesmannen i Oslo og Akershus som behandler søknader om fritt rettsråd, jfr Justisdepartementets skriv av 01.11.06.

FMOA ble i gruppeintervju 14.10.10 spurt om bakgrunnen for samlingen av sakene hos FMOA. FMOA forklarte at de fikk ansvaret nasjonalt fordi de var mer kjent med den ordningen. FMOA hadde flere saker. Det ble sett som uheldig at så mange skulle jobbe med så få saker. En samling av kompetansen vurderes som en god løsning. Det blir da enklere å holde kontakten med departementene. Det avholdes halvårsmøter med SSRF. Det er generelle problemstillinger som diskuteres på disse halvårsmøtene, man kan snakke om enkeltsaker men prøver å gjøre det på generelt nivå.

SSRF ble i gruppeintervju 12.10.10 spurt om bakgrunnen for samlingen av sakene hos FMOA. SSRF forklarte at man så det som hensiktsmessig med en sentralisering av ordningen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Dette for å forhindre forskjellsbehandling. Man får ikke rutine uten å behandle mange saker. På denne måten får man mye kompetanse på et sted. Det gjennomføres halvårsmøter mellom FMOA og SSRF. Straffesakene er alltid et tema. Det skjer imidlertid ingen kurskorrigering på disse møtene. Hva gjelder plassering av ordningen fremheves det også at disse sakene gjerne er alvorlige. Det er viktig at sakene får en riktig avgjørelse.

Målet med en samling av ordningen hos et embete er således å hovedsakelig samle kompetansen på området og oppnå en enhetlig praksis.

Statens sivilrettsforvaltning er klageinstans for vedtak fattet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus etter rettshjelpsloven § 12(2). Dette i tråd med de alminnelige reglene om saksbehandling i forvaltningssaker som er enkeltvedtak, jfr Lov om behandling av forvaltningssaker (fv1) § 2(1)(b) cfr fv1 § 28.

Statens sivilrettsforvaltnings vedtak er endelig. Det kan ikke angripes forvaltningsrettslig, utover en klage til sivilombudsmannen. Man kan imidlertid inngi omgjøringsbegjæringer dersom det har innkommet nye opplysninger og man ønsker en fornyet vurdering av vedtaket.

4 Norske advokaters arbeid

4.1 Advokat i Norge

En norsk borger som er under straffeforfølgning i utlandet får ofte bistand med søknad om fri rettshjelp til lokal forsvarer etter rhjl § 12(2) av norsk advokat. Dette ved at det kun er advokaten som har direkte kommunikasjon med vedkommende søker.

Advokaten søker således på vegne av klienten til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Den norske advokatens arbeid kan i disse sakene bli omfattende og kostbart. Av praksis fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus ser man at dette arbeidet ikke alltid behandles under rhjl § 12(2), men at en dekning av arbeidet vurderes opp mot rhjl § 11(3).

FMOA ble i gruppeintervju av 14.10.10 spurt om hva som er tanken bak dette skillet, og om man kan si at et slikt skille – slik det praktiseres, er korrekt? FMOA forklarer at skillet mellom rettshjelpsloven § 11(3) og § 12(2) i enkelte tilfeller er vanskelig å fastslå. FMOA ønsker at man skal ta opp dette spørsmålet nærmere med SSRF. Tanken fra FMOA har vært at der arbeidet utføres i Norge så vurderes dekningen etter rhjl § 11(3). Mens der det dreier seg om dekning til lokal advokat i utlandet så vurderes det etter rhjl § 12(2). Det kan være at det i enkelte tilfeller har glippet, og at behandlingen har skjedd etter gal bestemmelse. Det vises til at begge hjemler gjelder uprioriterte saker om fritt rettsråd. Reglene må nok gå seg litt til, og sakene vil nok vise at man i enkelte tilfeller kan ha brukt feil hjemmel.

Statens sivilrettsforvaltning ble i gruppeintervju 12.10.10 stilt det samme spørsmålet om skillet mellom de ulike hjemlene. SSRF gjorde det klart at utgangspunktet klart må være at den bistanden som gis i forbindelse med en utenlandsk straffesak går etter rhjl § 12(2). Det er plasseringen av rettshjelpsbehovet som er avgjørende for hvilken bestemmelse man anvender. På denne måten blir § 11(3) kun aktuell der det dreier seg om et rettshjelpsbehov i Norge. På denne måten kan man si at det er uriktig å anvende rettshjelpsloven § 11(3) på norske advokaters bistand i forbindelse med straffesaker i utlandet. Deres arbeid skal gå etter rettshjelpsloven § 12(2) dersom arbeidet knytter seg til et rettshjelpsbehov knyttet til prosess for utenlandsk domstol. Når dette er sagt så presiseres det at begge bestemmelser er uprioriterte saker om fritt rettsråd. Reglene må nok gå seg litt til, og sakene vil nok vise at man i enkelte tilfeller kan ha brukt feil hjemmel. SSRF presiserer imidlertid at resultatet av saksbehandlingen ville blitt den samme uavhengig av hjemmelsbruken. Rettshjelpsloven § 11(3) blir således en bestemmelse som i meget snever grad kommer til anvendelse i disse sakene. Dette da rettshjelpsbehovet stort sett utelukkende er i tilknytning rettsprosessen i utlandet. På denne måten skal all rettshjelp som ytes fra norske advokater i tilknytning til utenlandsk rettsprosess gå etter rhjl § 12(2), dette uavhengig av om vedkommende advokat får reise til stedet eller ikke.

Statens sivilrettsforvaltning er således uenig i den redegjørelse som Fylkesmannen har gitt for praktiseringen av regelverket.

Den nærmere sonderingen mellom disse ulike hjemlene må kunne sies å være relevant. Bestemmelsen i rhjl § 11(3) inneholder vilkår som er utformet annerledes enn rhjl § 12(2). I stede for at hovedvilkåret utgjør ”særlige grunner”, er vilkåret etter rhjl § 11(3) at saken ”objektivt sett berører søker i særlig sterk grad”. Om realitetsforskjellen her blir stor, er vanskelig å si ut i fra en ordlydsfortolkning.

Bestemmelsen i rhjl § 11(3) inneholder imidlertid også et annet vilkår. Det skal vektlegges om sakstypen det søkes om bistand til har ”likhetstrekk med saksfeltene i første og annet ledd”. Sett hen til straffesakene vil det være svært få likhetstrekk med de sakene som er opplistet etter rhjl § 11(1) og (2) som prioriterte. Dette henger naturlig sammen med rettshjelpslovens klare sivilrettslige profil.

Forvaltningsinstansenes valg av hjemmel, og hvordan de følger opp sin egen redegjørelse for hvordan regelverket fungerer vil være en vesentlig del av den videre saksanalysen.

4.2 Forholdet til straffeprosessloven § 100(2)

Gjennom saksstudien hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus ble det avdekket fem tilfeller hvor norske advokater var oppnevnt som forsvarer for vedkommende borger i utlandet etter strpl § 100(2). Et spørsmål som kan reises er hvorvidt norsk straffeprosesslov rent faktisk kan anvendes slik at det kan gis oppnevning av norsk forsvarer i Norge til bistand i utlandet etter strpl § 100(2).

Norsk straffeprosess sitt virkeområde fremgår av strpl § 1, som angir at saker om straff behandles etter reglene i straffeprosessloven. Forutsetningen for lovens anvendelse er at det gjelder norske myndigheters behandling av saker om straff.¹² I forhold til de foreliggende oppnevninger dreier det seg ikke om saker der søkerne på tidspunkt for oppnevningen er under straffeforfølgning i Norge.

Oppnevningene etter strpl § 100(2) er således uriktige sett hen til virkeområdet for norsk strafferett og straffeprosess. Sakene har likevel, til tross for disse uriktige

---

¹² Keiserud mfl: Kommentartutgave til straffeprosessloven 2001

oppnevnelser, på et tidspunkt havnet hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus til saksbehandling

FMOA ble i gruppeintervju 14.10.10 bedt om å gi en kommentar til praktiseringen av rhjl § 5 sett i sammenheng med strpl § 100(2). FMOA forklarte at man ser fra sakene at det i enkelte tilfeller er oppnevnt forsvarer for vedkommende etter strpl § 100(2), men at søknaden til slutt havner hos FMOA. Fylkesmannen tar ikke stilling til riktigheten av oppnevnelser etter strpl § 100(2). Man forholder seg til dette som til annet faktum i sakene.

SSRF ble i gruppeintervju 12.10.10 stilt samme spørsmål. SSRF forklarer at rettshjelpsloven er subsidiær. Dette betyr at dersom det finnes andre måter å få dekket bistand på, så skal denne brukes først. SSRF foretar imidlertid ingen kvalitativ sjekk på hvorvidt denne subsidiære ordningen blir riktig. Man legger kun til grunn at det eksisterer en annen ordning, og forholder seg til det. SSRF må forholde seg til de opplysninger de får i søknadene fra søkerne og deres advokater. Det er ikke SSRF sin oppgave å gå inn å si at det i dette tilfellet blir galt. Man legger til grunn at domstolene gjør riktige vurderinger og forholder seg til det.

Et sentralt poeng i forbindelse med disse oppnevnelser er at de er gitt med utgangspunkt i at en dommer har funnet at det er nødvendig med bistand til vedkommende søker. Det vil derfor være interessant å se under analysen av enkeltsakene hvordan forholdet til strpl § 100(2) blir behandlet der advokatene vedlegger slike oppnevnelser.

5 Analyse av data fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus

5.1 Generelle bemerkninger

Det er analysert 31 saker fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus sitt saksarkiv.

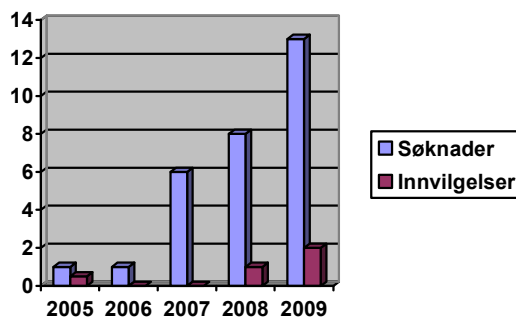
Utgangspunkt ble tatt i deres oversikt over rettshjelpssøknader knyttet til straffesaker i utlandet. Denne oversikten tar for seg saker fra 2005 og frem til nåtid. Fylkesmannen forsøker å kontinuerlig oppdatere denne oversikten.

Det var imidlertid først i instruks av 01.11.06 at Fylkesmannen i Oslo og Akershus fikk det nasjonale ansvaret for sakene som er knyttet til straffesaker i utlandet. Ønsket var å legge forholdene til rette for en enhetlig praksis på området, jfr Justisdepartementets

skriv. For fremstillingens del tas også de to sakene som står på Fylkesmannens liste over rettshjelpssaker tilknyttet utlandet forut for sentraliseringen med i analysen. Dette særlig siden en av sakene er en innvilgelse av søknad om fritt rettsråd.

Av de undersøkte 31 sakene er det innvilget bistand i 4 av sakene hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Av disse 4 søknadene er 2 delvis innvilget. Fylkesmannens oversikt fra 2005 viser at man de siste 5 årene har hatt en progressiv økning i antall søknader om fri rettshjelp i tilknytting til straffesaker i utlandet.

Fig 1:

Videre ser man av saksmengden at det ved to tilfelle er innvilget stønad til to personer under samme vedtak fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er således 33 personer som har søkt om bistand til fri rettshjelp av Fylkesmannen i Oslo og Akershus siden 2005. Av hensyn til de involverte personene vil det ikke bli påpekt der søknaden omfatter to personer. Det ville da være svært enkelt å finne frem til kjente saker fra media. Videre vil noen av sakene bli slått sammen i fremstillingen nedenfor. Dette dreier seg om søknader med svært likt faktum og skjønnsutøvelse når det gjelder saksbehandlingen. De 31 sakene vil derfor nedenfor fremstå som 29 saker. Dette er et metodisk grep som vil bidra til å skjule søkerens identitet.

Av de 31 søknadene ser man at den store hovedandelen av søknadene er fra menn. Tallet presiseres ikke ytterligere her for å hindre gjenkjennelse av enkeltsaker fra media i den videre analysen.

5.2 Innvilgelsesprosent og klagebehandling

Innvilgelsesprosenten hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus er på 13 %. Dette under forutsetning av at man teller de delvis innvilgede vedtakene som fullverdige.

Innvilgelsesprosenten må kunne vurderes som lav. Dette er imidlertid ikke unaturlig sett hen til hvordan ordningen er konstruert.

FMOA ble i gruppeintervju 14.10.10 bedt om å gi en kommentar til at det siden 2005 er behandlet 31 søknader hvorav 4 er innvilget, derav 2 er delvis innvilget. FMOA forklarte at det dreier seg om en snever ordning som er ment å kunne brukes i store og alvorlige saker. Som utgangspunkt er man avhengig av ordning i det aktuelle landet. Ofte er det slik at søknadene knyttes til saker med mindre strafferamme enn i sakene hvor det er innvilget.

På tross av lav innvilgelsesprosent klages det kun i begrenset grad til Statens sivilrettsforvaltning. Særlig sett hen til den anførte betydningen søknaden har for vedkommende søker, må antall klager kunne karakteriseres som lavt. Det foreligger kun 16 klager til Statens sivilrettsforvaltning siden 2005.

Av de behandlede sakene er 3 søknader omgjort og 13 saker er stadfestet.

Innvilgelsesprosenten blir således 18 % hos Statens sivilrettsforvaltning, og er høyere enn hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det lønner seg å klage.

SSRF ble i gruppeintervju 12.10.10 stilt samme spørsmål som FMOA. SSRF forklarer at rettshjelpsloven er i utgangspunktet begrenset til norsk territorium. Det dreier seg i disse tilfellene om søknader som hjemles i unntak fra unntaket i rhjl § 12(1). Ordningen etter rhjl § 12(2) er en meget snever mulighet for bistand. Søkerne har imidlertid forlatt norsk velferdsstat og er dermed i utgangspunktet overlatt til de lokale ordninger.

5.3 Advokathjelp

Av saksstudien fremgår det at det varierer om, og i hvilken grad søker under søknadsprosessen er bistått av advokat. Av de undersøkte 31 sakene er det brukt norsk advokat i 18 av sakene. I 5 av sakene er det utenriktjenesten som bistår med søknad og eventuell klage. Videre er det familie og venner som søker i 3 av sakene, mens det i 5 saker kun er søker selv som skriver til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Her kan man påpeke at det er brukt norsk advokat i samtlige av de 4 tilfellene hvor det er innvilget bistand til fri rettshjelp fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. En nærmere analyse av enkeltvedtakene vil avdekke om dette har vært utslagsgivende for at det er gitt bistand.

5.4 Videre fremgangsmåte

Av de undersøkte 31 sakene hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus så er ikke alle like interessante. Dette kan skyldes ulike årsaker. I det følgende vil det bli tatt en felles behandling av de mindre interessante sakene før man tar en grundigere gjennomgang av de mer interessante sakene.

6 Analyse av enkeltsaker under felles behandling

Av de undersøkte 31 sakene faller 18 under felles behandling. Dette med bakgrunn i søknadenes karakter og omfang. Behandlingen av sakene i denne gruppen deles videre inn etter hvem som har sendt inn søknaden.

6.1 Søknadene skrevet av søker alene

Av de 18 sakene som faller under en felles behandling er 5 skrevet av søker alene. Dette bærer noen av søknadene sterkt preg av.

6.1.1 Sakstyper

Søknadene omhandler hovedsakelig mindre forbrytelser. Det dreier seg om besittelse av mindre mengde narkotika, legemsfornærmelse, bilbrukstyveri og et tilfelle av svindel. I et av tilfellene er imidlertid anklagen meget alvorlig. Dette dreier seg om et tilfelle av uaktsomt drap.

Samtlige av disse søknadene er avslått. Begrunnelsen for avslagene er hovedsakelig en ren henvisning til den strenge praksisen som føres under rettshjelpsloven § 12(2) ved søknader vedrørende straffesaker i utlandet. En av sakene viser også til rhjl § 11(3) samtidig som den viser til rhjl § 12(2).

Tre av sakene er påklaget til Statens sivilrettsforvaltning. Her er Fylkesmannen i Oslo og Akershus sine avgjørelser stadfestet i alle tre tilfellene.

6.1.2 Vurdering

Et felles problem for disse søknadene er at de i liten grad fokuserer på vilkårene etter rettshjelpsloven § 12(2). Søknadene består i hovedsak av beskrivelse av faktum, i tillegg til dokumentasjon på utgifter som den enkelte søker har hatt.

I alle tilfellene dreide det seg om land som hadde offentlig forsvarerordning, dog av ulik art, jfr rhjl § 5. Felles for saksbehandlingen hos både Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning er at det legges stor vekt på en fremstilling av regelverket slik det fremgår av G-12/05. Man forklarer således søker hvordan regelverket er ment å virke i vedtaket. Statens sivilrettsforvaltning går imidlertid i enkelte av tilfellene i denne saksgruppen noe grundigere inn i faktum enn det Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjør. Det er verdt å merke seg at det da blir noe mer subsumsjon enn hos Fylkesmannen.

Anvendelsen av rhjl § 11(3) i den ene saken må kunne sies å være uriktig selv om man legger Fylkesmannens forståelse av regelverket til grunn. Her dreier det seg om utgifter pådratt i utlandet til utenlandsk advokat. Det konstateres at Statens sivilrettsforvaltning har saksbehandlet søknaden etter rhjl § 12(2). Dette må sies å være det korrekte.

Videre er det også slik at sakene gjelder relativt mindre alvorlige straffbare forhold, og at de således faller utenfor det naturlige virkeområdet til rhjl § 12(2). Det ene tilfellet som handlet om uaktsomt drap endte med frifinnelse, og plasseres derfor også i denne gruppen da det ble søkt om dekning i ettertid av frifinnelsen.

6.2 Søknadene skrevet med bistand av utenriktjenesten

I 4 av sakene som faller under felles behandling er det utenriktjenesten som bistår med å søke for vedkommende.

6.2.1 Sakstyper

Sakene gjelder et tyveri, to andre tilfeller dreier det seg om narkotikasaker, og den siste gjelder sedelighet og incest. Søknadene er korte og består i hovedsak av egenerklæringskjemaer og korte beskjeder.

Samtlige av søknadene avslås. Fylkesmannen redegjør hovedsaklig for ordningen etter rettshjelpsloven § 12(2), og konkluderer med at de foreliggende opplysninger ikke gjør at man kan fravike den restriktive praksisen som føres. En av søknadene avslås under henvisning til beløpsgrensene som gjelder under rettshjelpsloven § 12(2).

Ingen av søknadene er påklaget videre til Statens sivilrettsforvaltning.

6.2.2 Vurdering

Samlet kan det stilles store spørsmålstegn ved faktum som knytter seg til disse søknadene. Man vet svært lite i forhold til de straffesakene disse søkerne er innblandet i. I enkelte av tilfellene blir det vanskelig å si noe konkret om alvorligheten av de straffereaksjoner de risikerer. Søknadene må kunne sies å bære preg av at utenriktjenesten kun fungerer som en formidler av post, og at man ikke engasjerer seg videre i søknadsprosessen.

Det må karakteriseres som en svakhet at Fylkesmannen ikke har besørget en ytterligere dokumentasjon av faktum før vedtak er fattet. Sett hen til mulighetene for at en av disse fire personene ville påklaget vedtaket fra Fylkesmannen, måtte Statens sivilrettsforvaltning innhentet på nytt uttalelser fra utenriktjenesten og/eller søker angående omfanget på straffesak.

Søknadene må videre sies å bekrefte at utenriktjenesten bistår med konsulær bistand, ikke juridisk bistand.

6.3 Søknadene skrevet av familie

Under denne felles behandlingen er det 3 søknader som er skrevet av familie eller venner.

6.3.1 Sakstype

En av sakene er knyttet til barnepornografi, mens de to andre sakene er knyttet til narkotikakriminalitet. Søknadene er ikke skrevet med henblikk på rettshjelpsloven § 12(2). Det forklares kort hva man tror har skjedd, og det bes om at det gis bistand.

Ingen av søknadene innvilges. Det redegjøres først i avslaget for ordningen etter rettshjelpsloven § 12(2) og den strenge praksis som føres. Videre er det fra ambassaden i landene opplyst at vedkommende vil få en forsvarer etter hvert som saken skrider frem i rettssystemet i landene.

En av sakene er påklaget til statens sivilrettsforvaltning med de samme anførsler som for Fylkesmannen. Det henvises også til andre saker hvor det er gitt bistand til fri rettshjelp. Statens sivilrettsforvaltning opprettholder Fylkesmannens vedtak, og viser til at det foreligger en offentlig forsvarerordning i landet. Det eksisterer således en reell mulighet for vedkommende til å få ivaretatt sitt grunnleggende behov for rettssikkerhet.

6.3.2 Vurdering

Begrunnelsene for avslag er like i disse sakene. Det dreier seg om standardiserte henvisninger til det foreliggende regelverket, og en forklaring av den praksis som føres. I den ene narkotikasaken er det ikke nærmere presisert mengden på narkotikaen man er under strafforfølgning for. Det blir da vanskelig å si noe mer konkret om alvorligheten av strafferamme.

6.4 Søknader skrevet av advokater

Av de 18 sakene som faller under felles behandling er 6 skrevet av advokater. Samtlige 6 søknader er avslått.

Under denne kategorien faller også en sak som omhandler prøving av om en norsk lovregel er i overensstemmelse med internasjonal rett. Saken faller klart utenfor fremstillingens rammer, og det vil ikke bli foretatt noen analyse av den.

Det blir således 5 saker som faller under denne delen av fremstillingen.

6.4.1 Sakstyper

Sakene dreier seg om tre tilfeller av narkotikaforbrytelser, et tilfelle av uaktsomt drap, og det siste tilfellet dreier seg om bedrageri.

6.4.2 Vurdering

Ingen av søknadene påpeker hjemmelsgrunnlaget for søknaden, sett hen til at søkerne bistås av advokater er dette merkelig. Det er heller ikke anført noe om justisdepartementets rundskriv G-12/05. Samlet virker det som om hjemmelsgrunnlaget og rettskildesituasjonen er ukjent for de involverte advokater. Sett hen til den profesjonsstandard de skal holde er dette problematisk.

Søknadene skiller seg i liten grad fra de sakene hvor vedkommende selv har inngitt søknad om bistand. En forskjell er riktignok at advokatene språklig legger seg på et noe mer objektivt nivå, enn hva noen av de som skriver sin egen søknad gjør.

Samtlige av søknadene gjelder å få dekket den norske advokatens bistand som fritt rettsråd. Fylkesmannen i Oslo og Akershus tar egentlig sikte på å skille i sin saksbehandling mellom bistand som gis i utlandet av lokal forsvarer og bistand som gis fra Norge av norsk forsvarer. Samtlige av søknadene behandles etter rhjl § 12(2). I de foreliggende tilfeller søkes det imidlertid om bistand som norsk advokat skal utføre. Søknadene skulle således vært vurdert opp mot rhjl § 11(3) ikke etter rhjl § 12(2), dersom man legger Fylkesmannens forståelse av regelverket til grunn. I det ene tilfellet der søknaden påklages i tilknytning til fritt rettsråd til straffesaken behandler også Statens sivilrettsforvaltning saken etter rhjl § 12(2).

Hvor stor betydning advokatenes manglende rettslige henvisninger har må sies å være usikkert. Noen av advokatene har åpenbart nedlagt et betydelig antall timer i saken, ut i fra søknadens omfang. Samlet sett får man hovedsakelig frem de grunner som kan tenkes å utgjøre ”særlige grunner” etter rettshjelpsloven § 12(2). Likevel må noen av søknadene klassifiseres som svært svake og det blir vanskelig å foreta noen dypere analyse av sakene.

6.5 Samlet vurdering av sakene under felles behandling

Sakene faller under felles behandling grunnet omstendigheter ved søknadene som gjør at de ikke egner seg for noen dypere analyse. I flere av tilfellene dreier det seg riktignok om alvorlige straffesaker, med betydelig straffepotensial. Disse sakene er imidlertid

dårlig opplyst, og flere av vedtakene angripes ikke fra søkers side. Det blir da vanskelig å foreta en dypere analyse når man ikke har et fullstendig faktum å forholde seg til.

Videre konstateres det også at det i en rekke av sakene dreier seg om mindre alvorlige straffesaker som klart faller utenfor anvendelsesområdet for rettshjelpsloven § 12(2).

7 Analyse av enkeltsaker under individuell behandling

Av de 31 undersøkte sakene hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus er det 13 av sakene som faller inn under en grundigere individuell behandling. Det vil bli skilt mellom søknadene hvor søker er representert av advokat og der hvor utenriktjenesten bistår.

7.1 Sakene der søker bistås av advokat

Det er brukt norsk advokat i hele 11 av sakene.

7.1.1 Sak 1 – Drapssak i land 1

Søker bistås av advokat fra Norge i forbindelse med drapssak i utlandet. Søknaden om fritt rettsråd sendes inn forut for endringene i rettshjelpsloven av revisjonen 15. april 2005 nr 17. Søknaden tas imidlertid med i fremstillingen da den står på Fylkesmannen i Oslo og Akershus sin saksoversikt.

7.1.1.1 Søknaden

Det er oppnevnt forsvarer for vedkommende søker av en tingrett i medhold av strpl § 100(2). Dette skjer kun 3 dager forut for at det fra samme advokat innleveres søknad om dekning av rettshjelp i utlandet til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Oppnevningen fra Oslo tingrett vedlegges søknaden til Fylkesmannen.

Bistanden som ytes fra den norske advokaten skal således i følge søknaden fra den norske advokaten dekkes av Oslo tingrett under en strpl § 100(2) oppnevning.

Det søkes om dekning av utgifter til advokat lokalt, jfr rhjl § 4 slik den lød forut for lovrevisjonen i 2005. Det anføres fra søkers norske advokat at det foreligger særlige

grunner som gir grunnlag for dekning av utgifter til rettshjelp i utlandet. Det vises særlig til de kummerlige fengslingsforholdene. Det er jordgulv i fengselet og felles avtrede i samme celle. Det er ingen hygiene, sovemuligheter, mulighet for privatliv osv. Det anføres fra advokaten at behandlingen må kunne sies å være tortur hensett til EMK.

Videre henvises det til brutale etterforskningsmetoder som klart vil være brudd på menneskerettighetene. Dette gjør, at det etter søkers advokat sin mening, klart foreligger slike særlige grunner som gjør bistand mulig og nødvendig. Det henvises videre til ambassadens klare tiltredelse til disse vurderinger, og det bes om at Fylkesmannen får dette bekreftet direkte med ambassaden. Det er videre allerede engasjert advokat i anledning saken via ambassaden, det er derfor påtrengende nødvendig å få spørsmålet om fri rettshjelp avklart. Det bes i første omgang om et konkret kronebeløp til bistand i saken.

Fylkesmannen ber få dager etter mottak av den norske advokatens søknad utenriksdepartementet om å uttale seg i forbindelse med søknaden. Det bes om at det gis en uttalelse om betydningen av og behovet for å få innvilget fri rettshjelp etter rettshjelpsloven. Det bes også om at utenriksdepartementet uttaler seg om omfanget av og kostnadene ved bistand. Henvendelsen besvares to dager senere av Utenriksdepartementet. Av svaret hitsettes følgende:

”For å sikre tilfredsstillende rettsikkerhet bør følgende (...) i denne saken ha stedlig kvalifisert (...) advokatbistand, enten egenfinansiert eller finansiert av det offentlige dersom det er rom for dette innenfor gjeldende regler”.

Utenriksdepartementet tar således ikke stilling til om det konkret bør gis fritt rettsråd i saken. Det konstateres bare at det er et behov for rettshjelp som man enten må bekoste selv eller via norske myndigheter.

Hva gjelder kostnader knyttet til eventuell bistand konstaterer utenriksdepartementet at deres undersøkelser har avdekket at de omsøkte midler er et realistisk anslag på kostnaden knyttet til rettshjelp i foreliggende sak.

Fylkesmannen fattet vedtak i saken samme dag som tilbakemeldingen gis fra utenriksdepartementet. I vedtaket legges det til grunn at søker har inntekt under de gitte grenser, jfr rettshjelpsforskriftens § 1-1. Deler av utenriksdepartementets uttalelse til Fylkesmannen er i sin helhet kopiert inn i vedtaket. På bakgrunn av uttalelsen fra utenriksdepartementet finner Fylkesmannen grunnlag for å innvilge søknaden om rettshjelp for søker. Det legges videre til grunn at saken er av en helt spesiell karakter og at bistand er nødvendig for at søker skal sikres nødvendig rettssikkerhet. Det innvilges fritt rettsråd, jfr rhjl § 4 med det beløp som den norske advokaten har søkt om. Det presiseres at beløpet er svært høyt sett i rettshjelpssammenheng, og at det ikke kan forventes ytterligere dekning uten at det fremlegges grundig dokumentasjon på at dette er nødvendig.

7.1.1.2 Søknad om ytterligere bistand

Det er byttet advokat underveis i rettsprosessen lokalt. Dette orienteres Fylkesmannen om i en søknad om utvidelse av den innvilgede rammen for fri rettshjelp. Det er allerede utbetalt x antall kroner til advokat y lokalt. Den norske advokaten ber om at restbeløpet på bevilget sum utbetales advokat z som forskudd på nytt salær, som alene overstiger bevilget ramme for fritt rettsråd fra Fylkesmannen. Med bakgrunn i dette søker den norske advokaten om å få dekket et beløp dobbelt så stort som det opprinnelige bevilgede beløp i tillegg. Dette for å dekke kostnader knyttet til ankebehandling av sak.

Etter over en og en halv måned skriver Fylkesmannen til utenriksdepartementet igjen. Det bes igjen om en uttalelse om behovet for fri rettshjelp utover det tidligere bevilgede beløp. Noe konkret svar i sakens anledning oversendes ikke før over 3 måneder etter henvendelsen ble sendt. Ambassaden beklager innledningsvis i sitt svar til Fylkesmannen at det har tatt så lang tid å få svar på henvendelsen. Ambassaden uttaler videre følgende:

”Litt forenklet kan det hevdes at dagens situasjon er selyforskyt.(...). Når det søkes om utbetalinger på over det dobbelte av (...) honorar (...) sier det seg selv at dette virker urimelig.(...). Det er meget beklagelig at (...) er fanget av de omstendigheter som nå har oppstått.

Noe under en måned senere svarer Fylkesmannen i Oslo og Akershus på søknaden fra vedkommendes norske advokat. Den totale saksbehandlingstiden på søknaden om utvidelse har vært noe over 5 måneder.

Fylkesmannen deler svaret sitt opp i to deler. Først behandles utbetaling av det resterende beløp på den opprinnelige søknaden. Det vises til salærforskriftens § 12 som omhandler avkorting i salær til ny advokats salær. I foreliggende tilfelle velger man imidlertid fra Fylkesmannens side å ikke foreta noen slik avkorting. Det resterende beløpet kan utbetales til opplyste nåværende advokat.

Videre behandler Fylkesmannen søknaden om ytterligere bistand. Søknaden behandles som en utvidelese av den opprinnelige søknaden som ble innlevert før lovrevisjonen i 2005. Søknaden behandles derfor etter gammelt regelverk, og ikke etter dagens rettshjelpslov § 12(2). Fylkesmannen redegjør videre for ordningen under daværende rettshjelpslov § 4, på samme måte som i første vedtak. Deretter redegjøres det for utviklingen i nærværende sak.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus legger til grunn at den opprinnelige søknaden om fritt rettsråd skulle sikre borgerens rettssikkerhet i første instans. Utvidelsen det søkes om er betydelig sett hen til opplyste beløp fra første søknad, samt sett hen til uttalelsen fra utenriktjenesten i forbindelse med første søknad. Det påpekes at det ikke er redegjort for advokatskiftet i saken, videre er det også brukt flere advokater samtidig i forbindelse med saken. Dette stiller Fylkesmannen spørsmål ved. Søknaden avslås med henvisning til at det allerede er gitt betydelig og omfattende bistand i saken. Bistanden skulle i utgangspunktet være dekkende for søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov.

7.1.1.3 Klage

Søkers norske advokat sender inn en omfattende klage. Hovedanførselen er at det er fritt forsvarervalg i Norge. Søker skal således etter advokatens mening stå fritt til å forvalte de penger som er innvilget. Det bes følgelig om at det gjenstående beløp kan utbetales den nye advokaten. Dette er for øvrig heller ikke bestridt av Fylkesmannen. I sitt andre vedtak ber Fylkesmannen tvert i mot kun om å få en bekreftelse på at pengene

skal utbetales direkte til daværende advokat. Denne bekreftelsen får Fylkesmannen således i klagen fra den norske advokaten.

Videre anføres det fra den norske advokaten at man sett hen til Fylkesmannens tidligere bevilgning av fri rettshjelp også må ha anledning til å få fritt rettsråd i andre og tredje instans. Den norske advokaten anfører således at dersom Fylkesmannen først har innvilget rettshjelp til første instans, så må det innvilges bistand videre.

Søkers advokat opprettholder således kravet om utbetaling av det dobbelte av opprinnelige beløp i tillegg. Dette til dekning av andre og tredje instans.

Den norske advokaten til søker inngir tilleggsbemerkninger til klagen noe under en måned senere. Igjen bes det om at beløpsutbetalingene endres. Dette som følge av frifinnelse i første instans av søkeren. I korte trekk opprettholdes tidligere anførsler, men det søkes i tillegg om dekning for ytterligere et beløp knyttet til førsteinstansbehandlingen. Fylkesmannen oversender klagesaken til Statens sivilrettsforvaltning.

7.1.1.4 Svar fra Statens sivilrettsforvaltning

Statens sivilrettsforvaltning omgjør Fylkesmannens vedtak. Det vises til at det foreligger særlige grunner som begrunner en utvidet bevilling til fri rettshjelp. Det legges betydelig vekt på at søker risikerer dødsstraff. Man kan ikke i det foreliggende tilfellet si at søker i tilstrekkelig grad har fått bistand av det offentlige til å ivareta sitt grunnleggende behov for rettsikkerhet ved at søker har fått prøvet saken sin i en instans med offentlig bistand. Det omsøkte beløp er betydelig i rettshjelpsammenheng, men det vurderes som reelt.

7.1.1.5 Vurdering

Saken er meget interessant da Statens sivilrettsforvaltning omgjør Fylkesmannens vedtak om å ikke innvilge søknaden om utvidet fritt rettsråd.

Fylkesmannen vurderte at søkers grunnleggende behov for rettsikkerhet skulle vært ivaretatt gjennom den opprinnelige bevilgningen. Ansvar for at denne summen ikke er tilstrekkelig til å dekke søkers rettshjelpsbehov tilskrives søker. Man kan således etter

Fylkesmannens mening, ikke bytte advokat som man selv ønsker – med de omkostninger det medfører i denne typen saker. Statens sivilrettsforvaltning uttaler seg ikke direkte om søkers advokat sine anførsler om fritt forsvarervalg. Omgjøringen fastslås med bakgrunn i en konkret vurdering av om søkers rettssikkerhet ivaretas i tilstrekkelig grad.

Anførselen til søkers advokat om fritt forsvarervalg har åpenbart en opprinnelse i det frie forsvarervalg som praktiseres i norsk strafferett. Her blir det imidlertid relevant å påpeke at bistanden som gis går etter rettshjelpsloven. Det er tidligere påpekt at dette er en lov med klar sivilrettslig profil. Ved advokatbytte skal ny advokats salær som utgangspunkt nedsettes etter salærforskriften. Dette for at det ikke skal pådras uforholdsmessig store utgifter i forbindelse med saker etter fri rettshjelp. Dette må man kunne si understreker noe av formålet med ordningen, jfr rhjl § 1. Advokatens anførsel om fritt forsvarervalg er således uheldig.

Videre dekkes den norske advokatens arbeid i saken etter strpl § 100(2). Det søkes da naturlig ikke Fylkesmannen i Oslo og Akershus om dekning av eget arbeid i saken. Det konstateres at Fylkesmannen ikke kommenterer forholdet til strpl § 100(2). Her kan det stilles betydelige spørsmålstegn ved oppnevningen av den norske advokaten fra tingretten. Man har ikke holdepunkter for å si at vedkommende var under norsk straffeforfølgning da oppnevningen ble gitt.

7.1.2 Sak 2 – Økonomisk kriminalitet

Søker bistås av norsk advokat. Det er innsendt en meget omfattende søknad.

7.1.2.1 Søknad om fri rettshjelp

Fra den norske advokatens side anføres det særlig at saken er av stor personlig, velferdsmessig og økonomisk betydning for søker. Det er svært alvorlige anklager som rettes mot søker. Dersom vedkommende blir dømt i henhold til anklagene risikerer søker lang fengselstraff. Det anføres videre at saken er spesiell og ekstraordinær. I tillegg har norske myndigheter bistått lokalt politi i forbindelse med saken. En del av denne bistanden skal angivelig ha resultert i at uriktige opplysninger er overlevert lokalt politi. Det er derfor viktig at det gis fri rettshjelp for at man skal få rettet opp dette

igjen. Videre anføres det at det ikke er noen offentlig forsvarerordning i vedkommende land. Avslutningsvis henvises det til at søkers likningstall ikke er reelle, sett hen til foreliggende situasjon. Søkers verdier er beslaglagt av lokalt politi, og han har således ikke noen mulighet til å betale for juridisk bistand selv. Videre fremheves det også at kostnadene ved den juridiske bistanden vil være uforholdsmessige store for søker.

Det presiseres avslutningsvis av søkers advokat at det søkes dekket utgiftene vedkommende har hatt til advokat i Norge, samtidig som det bes om at det særskilt tas stilling til om hele eller deler av bistanden i utlandet kan dekkes.

Søknaden avslås av Fylkesmannen i Oslo og Akershus under henvisning til beløpsgrensene i rettshjelpsforskriften § 1-1. Da søker ikke oppfyller vilkårene avslår Fylkesmannen søknaden. Fylkesmannen skriver videre at dispensasjonsmuligheten er vurdert etter rettshjelpsloven § 11(4). Etter en konkret vurdering sett hen til søkers kostnader og sakens alvorlighet finner Fylkesmannen imidlertid ikke grunn til å dispensere. Det henvises til den restriktive praksis som føres under rettshjelpsloven § 11(4).

7.1.2.2 Klage til Statens sivilrettsforvaltning

Søkers advokat opprettholder anførselen om at det bør innvilges rettshjelp til den norske borgeren i utlandet. Nå presiseres det imidlertid i søknaden at det søkes om bistand både etter rettshjelpsloven § 11(3) for bistand i Norge, samt bistand i utlandet etter rettshjelpsloven § 12(2).

Videre argumenteres det med at det i forhold til vurderingen av de økonomiske vilkår ikke i tilstrekkelig grad er tatt hensyn til utviklingen i søkers økonomi etter straffeforfølgningen ble iverksatt. Advokaten henviser videre til justisdepartementets rundskriv G-12/05 som i punkt 3.3 fastslår at:

”Utgangspunktet er at den økonomiske situasjonen på søknadstidspunktet skal legges til grunn”.

Det anføres at inntektsgrensene ikke er overskredet i forliggende tilfelle. Dette da søker pr tiden er ubemidlet og uten muligheter for å skaffe inntekt på grunn av straffeforfølgningen.

Fylkesmannens vurderinger under rettshjelpsloven §§ 11(3) og 12(3) kritiseres også:

”Etter vårt skjønn er Fylkesmannens vedtak mangelfull og unyansert. Fylkesmannen har ikke foretatt en konkret vurdering av om vilkårene i de nevnte bestemmelser er oppfylt i forhold til nærværende sak, men gitt avslag ved en generell henvisning til den praksis som gjelder. Dette representerer etter vårt syn i seg selv en saksbehandlingsfeil som gjør at vedtaket må oppheves.”

For øvrig henviser klagen kun til anførsler som allerede er nevnt i søkers opprinnelige søknad. Fylkesmannen opprettholder sitt vedtak og oversender klagen til Statens sivilrettsforvaltning.

Det tar nærmere 6 måneder før Statens sivilrettsforvaltning behandler søkers klage. I mellomtiden er det oversendt et generelt notat fra Utenriksdepartementet. Det sies imidlertid ikke noe konkret om man anbefaler at søknaden innvilges eller ikke. Dette står i kontrast med ambassadens skriv i sak 1 ovenfor. Utenriksdepartementet fastslår at nordmenn som blir satt under straffeforfølgning i vedkommende land, kan komme i økonomiske vanskeligheter.

Statens sivilrettsforvaltning stadfester Fylkesmannens vedtak. Det vises til at formuesgrensene i foreliggende tilfelle er overskredet. Det henvises til ligningstallene for søker, samt til grensene etter regelverket i rettshjelpsloven. Det vises videre til kommentarer til formuesgrensene i G-12/05. Statens sivilrettsforvaltning har ikke mottatt dokumentasjon som underbygger søkers anførsel om den økonomiske situasjonen. Det legges dermed til grunn at søkes økonomi overskrider de fastsatte grensene. Dispensasjonsadgangen etter rettshjelpsloven § 11(4) og § 12(3) vurderes også av Statens sivilrettsforvaltning. Det gis imidlertid ikke dispensasjon da formuesoverskridelsen i rettshjelpssammenheng anses for å være betydelig. Forholdsmessigheten av formuesoverskridelsen er således også vurdert.

7.1.2.3 Omgjøringsbegjæring

Søkers advokat innsender ny omgjøringsbegjæring til Statens sivilrettsforvaltning. Det vedlegges ytterligere dokumentasjon på søkers økonomiske situasjon. Det henvises til feil faktiske forutsetninger og vurderinger hos Statens sivilrettsforvaltning. Det anføres at forholdsmessighetsvurderingen mellom søkers økonomi og kostnadene ved de juridiske tjenestene er uriktig.

Statens sivilrettsforvaltning finner imidlertid ikke grunn til å omgjøre sitt vedtak, men endrer begrunnelse.

Dette skiftet i begrunnelse skyldes usikkerheter rundt søkers økonomi. Statens sivilrettsforvaltning lar således de økonomiske vilkårene ligge, og avslår søknaden på materielt grunnlag i stede. I vurderingen deler Statens sivilrettsforvaltning sitt vedtak opp i en behandling av bistand i Norge og bistand i utlandet.

Bistanden i Norge vurderes etter rettshjelpsloven § 11(3). Etter en samlet vurdering finner man ikke grunn til å innvilge søknaden. Søkers anførsel om at det er sentralt å få korrigert en uriktig rapport fra norsk politi tas med i Statens sivilrettsforvaltnings vurdering. Dette vurderes imidlertid ikke som forhold som i tilstrekkelig grad tilsier at man bør fravike den restriktive praksis som føres etter rettshjelpsloven § 11(3). Bistanden for utenlandsk lokal advokat vurderes etter rettshjelpsloven § 12(2). Det henvises til regelverket og den restriktive praksis som føres. Det legges videre vekt på søkers tilknytting til det aktuelle landet, jfr justisdepartementets rundskriv G-12/05. Avslutningsvis fastslår Statens sivilrettsforvaltning:

”Vi minner om at dersom det er uklart om det offentlige vil yte bistand, bør dette i utgangspunktet avklares med Fylkesmannen på forhånd. Dette gir både advokat og klient forutberegnelighet med hensyn til betaling av oppdraget”.

Søker får følgelig avslått sin søknad om dekning av norsk advokat samt avslag på dekning av utenlandsk advokat.

7.1.2.4 Vurdering

Saken viser samlet sett flere av de interessante vurderingene som gjøres i forbindelse med de utenlandske straffesakene. For det første er det særlig interessant at Fylkesmannen avslår søknaden med henvisning til de økonomiske grensene som rettshjelpsloven opererer under. Da man videre ikke finner grunn til å dispensere fra disse grensene, dreier den videre saksbehandlingen i både klage og vedtak fra Statens sivilrettsforvaltning seg om disse økonomiske grensene. Det blir oversendt egenerklæringer og annet som skal vise at vedkommende søker på søknadstidspunktet er ubemidlet. Etter omgjøringsbegjæringen velger Statens sivilrettsforvaltning å se bort fra de økonomiske vilkårene og ta saken til behandling, men vedtaket blir opprettholdt.

Det er interessant å se dette skiftet i begrunnelse. På en måte kan man si at mye arbeid med omgjøringsbegjæringen, samt arbeid med å innhente opplysninger om søkers økonomi kunne vært spart dersom man i det foreliggende tilfellet hadde gått rett på behandlingen av de materielle vilkår. Lovens system er imidlertid slik at det er en forutsetning for å i det hele tatt få bistand at beløpsgrensene er oppfylt jfr rettshjelpsloven § 11(3) og § 12(2). Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning har således på ingen måte gjort noe uriktig da man har gått frem på denne måten.

Det kan bemerkes at vedkommende søker har lokal forsvarer under hele søknadsprosessen som varer i over et år. Det opplyses i alle fall ikke at denne forsvareren har nedlagt sitt verv som følge av manglende betaling. Et annet poeng er at arbeidet som er gjort i Norge er gjort først, før man deretter har begynt å se etter mulighet for å få dekket bistanden. I forbindelse med alvorlige straffesaker i utlandet kan det selvsagt være grunn til å handle raskt for å unngå uriktige domfellelse, men man må som påpekt av Statens sivilrettsforvaltning ovenfor, forholde seg til regelverket slik det er.

For øvrig kan det bemerkes at saksbehandlingen vedrørende den norske advokats arbeid går etter rhjl § 11(3) både for Fylkesmannen i Oslo og Akershus og for Statens sivilrettsforvaltning. Sett hen til den forståelsen for regelverket som Statens sivilrettsforvaltning har redegjort for, må dette kunne sies å være uriktig.

7.1.3 Sak 3 – Økonomisk kriminalitet

Søker bistås av norsk advokat. Søknaden som innsendes er meget kort. Det søkes om fri rettshjelp med et fastsatt kronebeløp, slik at vedkommende norske borger kan engasjere en lokal advokat.

7.1.3.1 Søknaden

Det anføres at søker etter lokal lovgivning ikke vil få oppnevnt advokat før etter etterforskningen er avsluttet. Dette bekreftes ved konsulatet i landet. Videre vises det til at norsk politi har vært inne i saken og bistått lokalt politi med informasjon. Det anføres at arrestasjonen av søker ikke hadde vært mulig uten bistand fra norsk politi. Det anføres at Norge, med bakgrunn i dette, har et særlig ansvar i saken. Videre påpekes det at søker, dersom vedkommende finnes skyldig i de anklager som lokalt polit anfører, ikke kan kjøpe seg advokattjenester uten av vedkommende advokat vil gjøre seg skyldig etter straffeloven § 317.

Videre anføres det at den lokale straffeprosessen lider av klare rettssikkerhetsmessige mangler. Det henvises for øvrig til uholdbare soningsforhold.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus avslår søknaden. Det foretas en gjennomgang av regleverket under rettshjelpsloven § 12(2) og det henvises til den strenge praksis som føres. Avgjørende vekt legges på at vedkommende norske borger vil få bistand av advokat etter at etterforskningen avsluttes. Det vektlegges ikke at systemet i så måte skiller seg fra Norge. Det legges til grunn at landet har en forsvarerordning og at søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov vil bli ivaretatt.

Avslaget er ikke påklaget.

7.1.3.2 Vurdering

Søknaden i seg selv er meget kort og konkret. Hjemmelsgrunnlag nevnes ikke i søknaden, advokaten henviser kun til utviklingen lokalt. Det foretas således ingen vurdering av faktum opp mot kravet til ”særlige grunner ” av advokaten.

Et annet interessant poeng ved søknaden er samarbeidet det henvises til mellom norsk politi og lokale myndigheter. Dette behandles imidlertid ikke av Fylkesmannen konkret. Sentralt for vurderingen hos Fylkesmannen er kun hvorvidt vedkommende borger får ivare tatt sitt grunnleggende behov for rettssikkerhet gjennom ordningen med forsvarer lokalt.

Videre er det meget interessant det som anføres i forhold til straffeloven § 317. Problemstillingen er velkjent fra norsk strafferett. Tar man i mot penger som stammer fra straffbare handlinger så er det straffbart som heleri, jfr strl § 317. Fylkesmannen problematiserer imidlertid ikke anførselen til advokaten, og lar den ligge ubehandlet. Det ville vært interessant å se en klagebehandling av anførselen om strl § 317, vedtaket er dessverre ikke påklaget.

7.1.4 Sak 4 – Drapssak

Søker bistås av norsk advokat. Saken starter under en annen Fylkesmann men oversendes Fylkesmannen i Oslo og Akershus i tråd med instruks av 01.11.06. Således er saksbehandlingen påbegynt et annet sted enn Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Av hensyn til fremstillingens omfang begrenser analysen seg til delene av saksbehandlingen som går for Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Resultat av tidligere saksbehandling vil imidlertid bli nevnt.

7.1.4.1 Søknaden

Tidligere er det innvilget et betydelig antall timer rettshjelp i saken. Dette er gjort over flere vedtak. I tillegg er det innvilget et betydelig antall timer til tolking. Videre er reisefravær og reiseutgifter i forbindelse med hovedforhandling for norsk advokat dekket. Det er i søknaden for Fylkesmannen i Oslo og Akershus søkt om ytterligere dekning av et betydelig antall timer. Det dreier seg således om en utvidelse av rammen for fritt rettsråd.

Det vises i søknaden til at søker har et sterkt ønske om at den norske advokaten er til stede under hovedforhandling. Videre er dette også ønskelig fra pårørendes side. Noen ytterligere begrunnelse gis ikke i den foreliggende søknaden for Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Søknaden avslås av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avslaget er gitt under henvisning til rettshjelpsloven § 12(2), og den restriktive praksis som føres under bestemmelsen. Det legges særlig vekt på at søker vil bli bistått av lokal advokat under rettssaken. Videre bemerkes det at det fra forrige Fylkesmann er gitt innvilgelse for et betydelig antall timer i saken allerede.

7.1.4.2 Klage til Statens sivilrettsforvaltning

Det anføres fra søkers advokat at det foreligger slike ekstraordinære forhold i saken at det er naturlig med bistand jfr rettshjelpsloven § 12(2). Det vises til søker og søkers familie sitt ønske om advokatens nærvær. Videre vises det til at det er særlig viktig å få gitt den lokale advokaten argumenter i forhold til straffutmålingen. Dette på bakgrunn av søkers sykdomshistorikk.

Statens sivilrettsforvaltning stadfester Fylkesmannen i Oslo og Akershus sitt vedtak noe over en måned etter at klagen kom inn til Fylkesmannen. Det gjøres i avslaget rede for ordningen med fritt rettsråd etter rettshjelpsloven § 12(2). Videre vises det til at søker risikerer lang fengselsstraff dersom han dømmes i tråd med anklagen. Statens sivilrettsforvaltning finner imidlertid ikke at det foreligger slike "særlige grunner" i saken som gjør det naturlig med innvilgelse av ytterligere fritt rettsråd. Det legges betydelig vekt på at det tidligere er innvilget et meget betydelig antall timer i saken i rettshjelpssammenheng. Det legges avgjørende vekt på at søker får bistand av lokal forsvarer i forbindelse med straffesaken. Således anses hans grunnleggende behov for rettssikkerhet for å være ivaretatt.

7.1.4.3 Vurdering

Saken er særlig interessant på grunn av at den strekker seg over et tidsspenn som gjør at den blir overført fra en Fylkesmann til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Dette i henhold til instruks fra Justisdepartementet av 01.11.06. Begrunnelsen for å få en felles behandling av sakene vedrørende straffesakene i utlandet var å skape en enhetlig praksis. Det er da interessant å se at den Fylkesmannen som først hadde saken, fant at det forelå slike "særlige grunner" som gjorde bistand nødvendig, mens Fylkesmannen i Oslo og Akershus ikke vurderer saken på samme måte.

Det er videre interessant at søknaden er vurdert opp mot rhjl § 12(2) av både Fylkesmannen i Oslo og Akershus og av Statens sivilrettsforvaltning. Fylkesmannens valg av hjemmel passer ikke i foreliggende tilfelle sett hen til den redegjørelse som ble gitt i forbindelse med valg av hjemmel. Det dreier seg klart om den norske advokatens bistand i forbindelse med saken.

I behandlingen for Fylkesmannen i Oslo og Akershus legges det stor vekt på at det tidligere er innvilget et stort antall timer til bistand. Dette vektlegges også av Statens sivilrettsforvaltning. På en måte blir dette en begrunnelse for at det ikke skal gis bistand på nåværende tidspunkt. Her kan det imidlertid stilles spørsmål ved om Fylkesmannen i Oslo og Akershus ville innvilget bistand i det hele tatt, sett hen til praksis i andre saker.

7.1.5 Sak 5 – Drap

Søker bistås av norsk advokat. Det søkes om oppnevning for eget arbeid via en tingrett mens det for den utenlandske bistanden av lokal advokat søkes Fylkesmannen i Oslo og Akershus

7.1.5.1 Søknaden

Det anføres i søknaden at oppnevningen etter strpl § 100(2) vil gi grunnlag for å ivareta interessene til klienten i Norge og ovenfor norsk politi. Det er imidlertid viktig at søker blir bistått av lokal advokat som kan bistå i forhold til den pågående prosessen mot søker. Det vises til at mistanken mot søker er alvorlig, og at straffeforfølgningen bærer preg av tortur. Det anføres fra den norske advokaten at dette er forhold som må gjøre det åpenbart at vilkåret om ”særlige grunner” i rettshjelpsloven § 4 er oppfylt. Videre vises det til at den norske ambassaden anbefaler rettshjelp, og det bes om at Fylkesmannen får dette bekreftet. For øvrig vises det til praksis i andre saker som søkers advokat har kjennskap til. På bakgrunn av dette bes det om et konkret kronebeløp til fri rettshjelp.

Fylkesmannen innvilger søknaden etter en samlet vurdering etter rettshjelpsloven § 12(2). Det dreier seg imidlertid om en delvis innvilgelse da det bare gis dekning for halve det kronebeløpet som søkers advokat bad om. Det henvises videre til

salærforskriftens regler om at det kun er rimelig og nødvendig bistand som dekkes, jfr § 7 i salærforskriften.

Vedtaket påklages ikke av søkers norske advokat.

7.1.5.2 Advokatbytte – Ny søknad

Drøyt 2 år etter den først innvilgelsen skjer det et advokatbytte i saken. Igjen oppnevner tingretten på begjæring en norsk advokat til søker etter strpl § 100(2). Denne gangen skriver tingretten imidlertid i oppnevningen:

”Når det gjelder omfang av forsvarerens bistand og kostnadene med dette, anser tingretten dette å være avgjørelser som tilligger Fylkesmannen i Oslo og Akershus”.

Samtidig søker den norske advokaten om inntreden i foreliggende vedtak om fritt rettsråd. Det anføres som nødvendig å reise til søker for å gjennomføre samtaler med vedkommende. Dette for å ivareta søkers rettssikkerhet i forbindelse med ankebehandling av straffesaken. Videre henvises det til den alvorlige situasjonen personen befinner seg i. Søker er dømt til dødsstraff i første instans.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus henviser til den bevilgning som tidligere er gjort i sakens anledning. Videre omtaler Fylkesmannen oppnevningen fra tingretten som:

”(...) ikke reell med hensyn til dekningen av bistanden din”.

Søknaden behandles derfor etter rettshjelpsloven § 11(3) av Fylkesmannen. Søknaden innvilges, men bistanden begrenses til 20 timer. Disse timene knyttes imidlertid til arbeid i Norge. Fylkesmannen avslår den norske advokatenes søknad om å få reise og utføre bistand lokalt, jfr rhjl § 11(3).

Hva gjelder bistand til lokal advokat så er det utenriktjenesten som formidler søknaden om fritt rettsråd etter rettshjelpsloven § 12(2). Denne søknaden sendes for øvrig nesten to måneder etter søknaden fra den norske advokaten om å få tre inn i foreliggende

vedtak om fritt rettsråd. Ambassaden viser til den alvorlige anklagen og tilrår at søker gis fritt rettsråd i sakens anledning. Det vises særlig til at søker er dømt til døden.

Fylkesmannen innvilger søknaden om utvidet rettsråd for den norske borgeren. Det vises til reglene i rettshjelpsloven § 12 og den strenge praksis som føres under bestemmelsen. Det legges vekt på at det i foreliggende tilfelle dreier seg om sak hvor tiltalte er idømt dødsstraff. Videre vektlegges den lokale forsvarerordning og mulighetene for å få ivaretatt grunnleggende rettssikkerhetsbehov. Fylkesmannen innvilger derfor et kronebeløp likt førstegangsbevilgningen til lokal forsvarer.

7.1.5.3 Klage – Norsk advokats bistand

Det innleveres klage over vedtaket knyttet til den norske advokatens bistand. Klagen innleveres omkring to og en halv måned etter vedtaket ble fattet. Fylkesmannen videresender klagen til Statens sivilrettsforvaltning etter over to måneder fra klagen ble sendt fra søkers norske advokat. Klagen foreligger behandlet etter noe under 1 måned fra Fylkesmannen oversendte klagen. Det har således tatt omkring 3 måneder å få klagebehandlet saken.

Hovedbegrunnelsen for klagen er at det er nødvendig for den norske advokaten å få innvilget et timeantall som gjør det mulig å sette seg inn i saken. Videre anføres det som helt nødvendig at det foretas en reise til vedkommende norske borger. Dette for å gjennomføre klientsamtaler, og for å kunne gi adekvat juridisk rådgivning.

Statens sivilrettsforvaltning stadfester Fylkesmannens vedtak. Det vises til tidligere bevilgninger i sakens anledning, både til lokal forsvarer og den bevilgningen som gis på 20 timer i Norge. Det legges avgjørende vekt på at saken er uprioritert i rettshjelpssammenheng, jfr rettshjelpsloven § 12. Statens sivilrettsforvaltning finner således det ikke nødvendig at den norske advokaten reiser til vedkommende søker. Det vises til den strenge praksis som skal føres i denne typen saker. Sivilrettsforvaltningen finner heller ikke å kunne utvide rammen på 20 timer som er satt av Fylkesmannen i saken, jfr rhjl § 11(3).

7.1.5.4 Vurdering

Saken er en av få saker hvor det faktisk innvilges bistand. Dette til tross for at bistanden i dette tilfellet blir mindre enn hva søkers advokater anfører som nødvendig.

Den nye advokaten som trer inn i saken etter den første bevilgningen, søker om å få tre inn i foreliggende vedtak. I dette tilfellet blir imidlertid denne terminologien uriktig. Den første advokaten i Norge var oppnevnt av Oslo tingrett etter straffeprosesslovens regler. Det forelå således ikke noe vedtak fra Fylkesmannen i Oslo som man kunne tre inn i. Det naturlige ville selvsagt vært at det forelå et slikt vedtak.

I foreliggende tilfelle var den første oppnevningen etter strpl § 100(2) åpenbart uriktig. Dette er også fastslått av en lagmannsrett i denne konkrete saken. Grensene for norsk straffeprosess sitt virkeområde gjør at en slik oppnevning blir uriktig. Vedkommende søker har aldri vært under strafforfølgning i Norge. Bistanden fra den første norske advokaten skulle således blitt vurdert etter rettshjelpslovens regler av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Det blir likeledes uriktig at den nye norske advokaten også gis oppnevning etter strpl § 100(2). Fylkesmannen nøyer seg imidlertid med å fastslå at oppnevningen ikke er reell. Fylkesmannen tolker imidlertid søknaden om å få tre inn i det foreliggende vedtaket som en søknad om bistand i Norge, jfr rhjl § 11(3). Det er interessant at Fylkesmannen deretter velger å bevilge 20 timer for arbeidet vedkommende advokat skal utføre i Norge. Tallet virker temmelig tilfeldig valgt. Dette særlig sett hen til sakens alvor. I rettshjelpssammenheng fastslår imidlertid Statens sivilrettsforvaltning at dette er et meget betydelig antall timer. I straffesakssammenheng må imidlertid antall timer sies å være særdeles beskjedent sett hen til den alvorlige tiltalen og den mulige straffereaksjonen.

Saken behandles under rhjl § 11(3) av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Statens sivilrettsforvaltning behandler saken også etter rhjl § 11(3), den delen av vedtaket som omhandler reise, behandles imidlertid etter rhjl § 12(2). Det er interessant å se dette skillet mellom de ulike typer bistand samt hvordan begrunnelsen er ulik hos de ulike instanser uten at dette problematiseres. Fylkesmannens valg av hjemmel er i dette

tilfellet korresponderende med den redegjørelse som ble gitt tidligere. Mens Statens sivilrettsforvaltning sitt valg av hjemmel strider mot deres egen uttalelse.

7.1.6 Sak 6 – Narkotika

Søker bistås av norsk advokat. Det avholdes møte mellom den norske advokaten og Fylkesmannen i Oslo og Akershus i forkant av søknaden. Saken er meget omfattende.

7.1.6.1 Søknaden

Det anføres fra søkers advokat at de økonomiske vilkår etter rettshjelpsloven er oppfylt. Søkers rettssikkerhet er i fare. Det risikeres ved domfellelse lang fengselsstraff. Det vises til en anbefaling fra den norske ambassaden som vedlegges. Videre kritiseres den nåværende lokale forsvarerens arbeid sterkt. Det anføres at arbeidet som vedkommende forsvarer utfører er uetisk og dårlig. Videre anføres det at systemet med offentlig oppnevnte forsvarere fungerer svært dårlig i landet. Det antydes også at det kan foreligge et samarbeid mellom politi og forsvarer i disse typer sakene.

Det søkes om både fri sakførsel og fritt rettsråd. Fritt rettsråd er ment å omfatte bistand fra den norske advokaten. Som begrunnelse for at det bør gis bistand til norsk advokat nevnes det at dette er viktig for å kunne sikre søkers rettssikkerhet. Arbeidet vil bistå i tilstedeværelse under politiavhør og videre prosess. Det anføres også at det er relevant å få avhørt vitner og lignende i Norge. Videre anføres det at det også vil være sentralt å ha en bevisst mediestrategi, og en del av bistanden vil følgelig gå ut på mediehåndtering.

Søknaden avslås av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det vises til regelverket under rettshjelpsloven § 12(2) og den restriktive praksis som der føres. Det legges avgjørende vekt på at vedkommende søker har forsvarer lokalt. Dette selv om ordningen som eksisterer i det aktuelle landet ikke fungerer som i Norge. Det vektlegges også at utenriktjenesten er involvert i saken. Søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov anses ivaretatt.

7.1.6.2 Klage

Vedtaket påklages noe under en måned etter at Fylkesmannen fattet vedtak i saken. I klagen vises det til omstendigheter som gjør det sannsynlig at søker er helt uskyldig

dratt inn i saken. Det vises videre til at søker risikerer meget lang fengselsstraff. Det anføres at den lokale forsvareren er en privat forsvarer som akkumulerer honorar.

Videre henviser søkers advokat til tre saker som er kjente fra media hvor det er innvilget fritt rettsråd. Søkers advokat avslutter klagen med en anførsel om at det i saken kan reises spørsmål om myndighetsmisbruk eller vilkårlig skjønn.

Statens sivilrettsforvaltning stadfester Fylkesmannens vedtak hva gjelder bistand i utlandet av lokal forsvarer etter rettshjelpsloven § 12(2). Det legges avgjørende vekt på at søker bistås av lokal forsvarer. Videre kan heller ikke den potensielle straffereaksjonen sies å være ekstraordinær. Det vises til at det i andre sammenhenger er innvilget rettshjelp der det er snakk om livsvarig fengsel eller dødsstraff. Det er heller ikke dokumentert at forsvarerordningen i landet kan karakteriseres som utilfredsstillende. At norske straffeprosessuelle rettigheter ville gjort omfanget av, og karakteren av forsvareroppgjøret annerledes kan ikke være avgjørende. Statens sivilrettsforvaltning viser til at man ikke kan se det som godtgjort at søker ikke får ivaretatt sitt grunnleggende behov for rettssikkerhet.

Statens sivilrettsforvaltning behandlet søknaden om bistand i Norge særskilt. Denne delen av søknaden berostilles inntil søkers advokat har dokumentert om det er forsøkt oppnevning gjennom den offentlige forsvarerordningen i Norge. Dette jfr rettshjelpsloven § 5 jfr rhjl § 12(2).

7.1.6.3 Omgjøringsbegjæring 1

Søkers advokat skriver igjen til Statens sivilrettsforvaltning med anmodning om omgjøring av vedtak. Søkers advokat har vedlagt dokumenter som skal vise at søkers lokale forsvarer tar ekstra betalt utenom den offentlige oppnevningen. Videre er det vedlagt dokumentasjon på at oppnevning etter strpl § 100(2) ikke er mulig.

Statens sivilrettsforvaltning opprettholder sitt vedtak hva gjelder bistand til lokal forsvarer. Det anføres i vedtaket at det ikke fremgår noe av dokumentasjonen som tilsier at den offentlige forsvarerordningen ikke fungerer i landet. Søknaden om advokatbistand i Norge innvilges jfr rettshjelpsloven § 11(3). Arbeidet vil knytte seg til

arbeid med undersøkelser og innhenting av bevis som vil være aktuelt under denne bevilgningen. Det foreligger således slike særlige omstendigheter som gjør at det kan gis bistand etter rettshjelpsloven § 11(3). Videre gis det dekning for noen av utleggene den norske advokaten har hatt.

7.1.6.4 Ny søknad – omgjøringsbegjæring 2

Søkers norske advokat innleverer igjen en ny søknad om fri rettshjelp. Denne gangen søkes det kun om bistand til lokal forsvarer. Det vises til at den norske ambassaden har revurdert situasjonen for den fengslede borger, og nåværende situasjon vurderes som meget alvorlig.

Saken oversendes Statens sivilrettsforvaltning etter avtale med søkers advokat.

Søknaden er å anse som en begjæring om omgjøring av forrige vedtak fra Statens sivilrettsforvaltning. Fylkesmannen vil således ikke ha kompetanse til å saksbehandle den.

Statens sivilrettsforvaltning finner ikke grunn til å omgjøre sitt vedtak. Det legges igjen avgjørende vekt på at søker bistås av lokal forsvarer. Advokatbistand både i Norge og lokalt er påpekt som viktig av ambassaden. Bistanden i Norge er innvilget.

Ambassadens brev gir imidlertid ikke holdepunkter for at det offentlige forsvarerordningen lokalt ikke kan gis av en offentlig oppnevnt forsvarer. Søkers behov for rettssikkerhet kan således ivaretas gjennom den offentlige forsvarerordning i landet.

7.1.6.5 Vurdering

Søkers norske advokat har produsert en omfattende mengde dokumenter. Den første omgjøringsbegjæringen fører til at vedkommende forsvarers egne utgifter i anledning saken dekkes. Det er av sakens dokumenter vanskelig å se hva som konkret fører til at skjønnsutøvelsen faller annerledes ut denne gangen enn ved første klage. Det vedlegges imidlertid en nektelse av oppnevning etter strpl § 100(2) til søknaden.

Det er interessant å se uttalelsene som utenriktjenesten gir i saken. I den første uttalelsen anbefaler man at vedkommende søker får fri rettshjelp, samtidig som man ikke vil vurdere kvaliteten på de lokale forsvarerne. Hovedtemaet i begge skriv fra

ambassaden er at vedkommende søker har et betydelig behov for adekvat juridisk bistand. Noen vurdering av de lokale forsvarerordningene gis ikke.

Videre er det påfallende å se at saksbehandlingen for Fylkesmannen i Oslo og Akershus går etter rhjl § 12(2) i første instans til tross for at det søkes om bistand til dekning av arbeid både i Norge og lokalt. Dette stemmer ikke overens med den redegjørelse som ble gitt for valg av hjemmel av Fylkesmannen. Statens sivilrettsforvaltning behandler imidlertid bistand i Norge særskilt etter omgjøringsbegjæring 1. Søknaden om norsk bistand vurderes da opp mot rhjl § 11(3). Dette må igjen sies å være i strid med den praksis Statens sivilrettsforvaltning redegjorde for tidligere hva gjelder valg av hjemmel.

7.1.7 Sak 7 – Frihetsberøvelse og utpressing

Søker bistås av norsk advokat i forbindelse med søknaden.

7.1.7.1 Søknaden

Det anføres i søknaden at søker risikerer dødsstraff for den siktelsen han står under. Det vises innledningsvis i søknaden til andre saker der det er innvilget fri rettshjelp. Det vises til at trusselen om dødsstraff er reell. Landet praktiserer dødsstraff.

Siktede sitter fengslet. Videre anføres det at søker skal være utsatt for omfattende tortur i forbindelse med straffeforfølgningen. Søker og søkers advokat har liten tiltro til legetilsyn som siktede får i fengselet. Utenriksdepartementet kan i følge søkers advokat bidra i begrenset grad, og behovet for norsk advokatbistand er meget stort. Det vises til at saken er av velferdsmessig stort behov for søker. Søkers familiesituasjon tilsier også at bistand bør gis. Til støtte for søknaden anføres det også at søker ikke er noen ressurssterk person. Videre søkes det særskilt om støtte til lokal forsvarer. Det anføres søkers inntekt ikke overstiger de fastsatte grenser.

Fylkesmannen avslår søknaden om fritt rettsråd. Avslaget er gitt med bakgrunn i beløpsgrensene som rettshjelpsloven setter for bistand i de uprioriterte sakene. Søkers inntekt er vesentlig høyere enn de grenser rettshjelpsloven setter. Videre er det heller ikke riktig at søker risikerer dødsstraff. Fylkesmannen har innhentet opplysninger fra

utenriksstasjonen på stedet for å få dette bekreftet. Utenriksstasjonen understreker at det likevel dreier seg om alvorlige straffbare forhold, og at søker i høy grad har behov for advokatbistand. Hvorvidt denne skal betales av det offentlige i Norge eller av søker selv tar ikke utenriksstasjonen stilling til.

Avslaget er ikke påklaget.

7.1.7.2 Vurdering

Søknaden er i utgangspunktet tatt inn i den individuelle delen av analysen grunnet anførselen om dødsstraff.

Søknaden som sendes inn inneholder imidlertid flere direkte feil. Feilene avdekkes av Fylkesmannen i Oslo og Akershus i forbindelse med saksforberedelsen. Det er ikke korrekt at søker risikerer dødsstraff. Videre er det heller ikke slik at søker har inntekt under de fastsatte grenser i rettshjelpsloven. Søker har forretningsmessig virksomhet i Norge, og anførselen om at han er en ressurssvak person virker dermed lite troverdig.

Dette kan også være en forklaring på hvorfor vedtaket ikke er påklaget videre.

7.1.8 Sak 8 – Drap

Søker bistås av norsk advokat i forbindelse med søknaden.

7.1.8.1 Søknaden fra utenriktjenesten

Den første søknaden etter rettshjelpsloven § 12(2) leveres til Fylkesmannen i Oslo og Akershus fra Utenriksdepartementet. I oversendelsesbrevet bes det om en velvilligst høy prioritering av saken. Søknaden består av egenerklæring fra søker.

Fylkesmannen innvilger søknaden få dager etter at Utenriksdepartementet oversendte søknaden. I vedtaket fra Fylkesmannen fremgår det at det fra Utenriksdepartementets side er opplyst at søker risikerer svært lang fengselsstraff og det er også mulig at dødsstraff blir aktuelt. Fylkesmannen innvilger et forholdsvis stort kronebeløp til advokatbistand lokalt, sett hen til praksis i andre saker.

7.1.8.2 Søknaden fra norsk advokat

I forbindelse med søkers straffesak i utlandet er norsk advokat kontaktet med spørsmål om å bistå i anledning saken. Det søkes om fritt rettsråd etter rettshjelpsloven § 11(3). Søkers advokat viser til at bistanden vil knytte seg til generell rådgivning og kommunikasjon med vedkommende norske borger.

Fylkesmannen innvilger søknaden under henvisning til rettshjelpsloven § 11(3). Det fremgår ikke av Fylkesmannens vedtak hvorfor det innvilges bistand.

7.1.8.3 Utvikling i saken

Etter hvert som saken lokalt skrider frem blir det nødvendig med flere utvidelser av rammene for fritt rettsråd. Dette både lokalt etter rettshjelpsloven § 12(2) og i Norge etter rettshjelpsloven § 11(3). Samtlige søknader innvilges av Fylkesmannen. Det innvilges også reise til vedkommende land med hjemmel i rhjl § 14(1). Noen konkret begrunnelse for at søknadene innvilges blir ikke gitt.

7.1.8.4 Vurdering

Saken dreier seg om en meget alvorlig tiltale. Det foreligger ingen form for offentlig forsvarerordning i vedkommende land. Selv om dette er tilfellet, er vedtakene om å innvilge bistand dårlig begrunnet.

Det dreier seg imidlertid om en forholdsvis stor bevilgning i rettshjelpssammenheng. Det kan anføres å være problematisk at man i så liten grad kan spore hvilke vurderinger som har vært utslagsgivende sett hen til innvilgelsen. Her må man imidlertid se hen til det alminnelige forvaltningsrettslige prinsipp om at begunstigende vedtak i mindre grad trenger en utstrakt begrunnelse enn vedtak som går ut på avslag.

Et særlig moment i denne saken er at det er utenriktjenesten som først tar kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Akershus i sakens anledning. I tilsvarende saker etter rettshjelpsloven har man ingen andre eksempler på at man ber om en velvilligst høy prioritering av saken.

Videre skilles det også i denne saken mellom rhjl § 12(2) og rhjl § 11(3). Vedtaket er ikke påklaget da det dreier seg om en full innvilgelse. Det konstateres at Fylkesmannens bruk av hjemmel er korresponderende med deres tidligere uttalelse.

7.1.9 Sak 9 – Drap

Søker bistås av norsk advokat

7.1.9.1 Søknaden

Fra søkers norske advokat anføres det at den offentlige forsvarerordningen lokalt bærer preg av at familie og siktede selv betaler for bistand. Dette grunnet den symbolske betalingen de offentlige forsvarerne mottar for sin bistand i disse sakene. Det påpekes av den norske advokaten at man under en slik siktelse er avhengig av at siktede får bistand av en lokal forsvarer med gode arbeidsmuligheter. Videre søkes det også om at det arbeid som den norske advokaten nedlegger i saken dekkes. Dette vil dekke advokatens arbeid knyttet til kommunikasjon med familie og lokale myndigheter.

Fylkesmannen forespør den lokale ambassaden om forsvarerordningen på stedet før vedtak fattes. Ambassaden støtter advokatens syn på den mangelfulle offentlige forsvarerordningen. Det anbefales sterkt at det engasjeres en privat forsvarer. I forhold til nødvendigheten av norsk forsvarer i saken vises det til at dette vil lette informasjonsstrømmen, og lette ambassadens arbeid med konsulær bistand.

Fylkesmannen innvilger søknaden om fritt rettsråd i utlandet, jfr rettshjelpsloven § 12(2). Det legges betydelig vekt på uttalelsen til ambassaden om forsvarerordningen lokalt. Videre innvilges søknaden om fritt rettsråd i Norge i tilknytning saken, jfr rettshjelpsloven § 11(3). Bistanden knyttes til kontakt med lokale myndigheter og aktører. Det er kun juridisk bistand som dekkes. Generelt informasjonsarbeid dekkes ikke. Det innvilges et fast kronebeløp til bistanden i utlandet og et fast timetall til bistanden i Norge.

Ved senere anledninger utvides rammen for fritt rettsråd i saken både i utlandet og i Norge. I utlandet utvides rammen for fritt rettsråd slik at man kan engasjere en mer profilert hovedstadsadvokat enn en lokal forsvarer. Dette vil ifølge søkers advokat sin

søknad om utvidelse være gunstig for å sikre søker størst mulig grad av rettssikkerhet. Fylkesmannen har intet å bemerke til anførselen, men innvilger søknaden uten videre begrunnelse. Likeså gis det aksept for at det vil bli nødvendig med et høyere timeantall for den norske advokaten. Det innvilges like mange timer som under forrige bevilgning. Det forutsettes imidlertid at det dreier seg om juridisk bistand, og det henvises til at det skal foretas en vurdering av salæret etter salærforskriften § 7 ved innsendelse.

7.1.9.2 Vurdering

Saken er en av få der det innvilges bistand. Et særlig interessant poeng i saken er advokatbyttet til denne mer profilerte advokaten som medfører at kostnadene blir vesentlig høyere. Begrunnelsen for å engasjere denne advokaten er å sikre størst mulig rettssikkerhet. I denne sammenheng kan det vises til at det i andre saker er trukket frem begrepet siktedes ”grunnleggende rettssikkerhetsbehov”. Her kan man følgelig stille spørsmål ved om engasjementet av denne profilerte advokaten skjer med sikte på å sikre søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov, eller om dette skjer for å sikre søker størst grad av rettssikkerhet.

Videre konstateres det at Fylkesmannens valg av hjemmel for saksbehandlingen er korresponderende med redegjørelsen de gav tidligere. Vedtaket er ikke påklaget da det dreier seg om en full innvilgelse.

7.2 Utenriktjenesten søker

Søkerne i denne gruppen bistås av norske utenriksstasjoner.

7.2.1 Sak 1 - Narkotika

Det søkes om fri rettshjelp for person med tilknytning til Norge med bistand fra den lokale utenriksstasjonen.

7.2.1.1 Søknaden

Søknaden er kort og konsis. Det vises til at vedkommende er siktet for en alvorlig narkotikaforbrytelse og at forholdene i fengslet er meget tøffe. Det fremheves at lokalt oppnevnte forsvarere ikke utfører sitt arbeid tilfredsstillende.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus avslår søknaden. Det vises til rhjl § 12(2) og den strenge praksis som føres under bestemmelsen. Fylkesmannen presiserer ikke i avslaget hva som konkret gjør at søknaden avslås. Det orienteres imidlertid om at det i land der det eksisterer et rettshjelpstilbud, så legges det som hovedregel til grunn at bistanden ivaretar det nødvendige rettshjelpsbehovet.

7.2.1.2 Klage til Statens sivilrettsforvaltning

Klagen sendes inn av den norske utenriksstasjonen, da søker på egenhånd på ingen måte har mulighet til å få sendt inn klagen. Det anføres at det i praksis ikke eksisterer noen rettshjelpsordning som søker kan benytte seg av. Utenriksstasjonen frykter for livet til vedkommende søker dersom det ikke gis bistand til advokat. Videre anføres det at dersom søker overlever, vil han sitte i årevis under umenneskelige forhold. Det vises til at søker ikke har råd til å kjøpe seg ting i fengselet, og søker lider derfor mer enn andre i samme fengsel. Avslutningsvis påpeker utenriksstasjonen at man har kunnskap om andre personer som har fått bistand i forbindelse med liknende saker av norske myndigheter. Det anføres derfor å være diskriminerende og inkonsekvent dersom det ikke innvilges bistand.

Saken avsluttes før klagebehandling iverksettes hos Statens sivilrettsforvaltning med henvisning til at søker har stjålet det norske passet han legitimerte seg med ovenfor utenriktjenesten. Klagebehandlingen avsluttes.

7.2.1.3 Vurdering

Saken er interessant selv om det viste seg at det dreide seg om en person uten tilknytning til Norge. Dette fordi saksbehandlingen frem til klagebehandlingen hos Statens sivilrettsforvaltning hadde som utgangspunkt at søker var den han sa han var. De vurderinger som gjøres i forbindelse med saken blir derfor fremdeles interessante.

Utenriksstasjonens engasjement i saken er meget sterkt, sett hen til tilsvarende vurderinger fra utenriksstasjoner i andre saker. Særlig i klagen antyder utenriksstasjonen at søker utsettes for usaklig forskjellsbehandling. Dette er alvorlige anklager. Det er uvanelig at utenriktjenesten uttaler seg i så sterke ordelag. Man kan si at uttalelsen strider mot det mål utenriktjenesten har om å kun være en postkasse for

korrespondanse mellom søker og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Saken illustrerer også på en god måte at uttalelsene utenriksstjenesten og utenriksdepartementet gir i denne typen saker ikke er avgjørende for om søknaden innvilges.

7.2.2 Sak 2 – Narkotika

Søknaden sendes inn fra den lokale utenriksstasjonen.

7.2.2.1 Søknaden

Søknaden er meget kort og konsis. Det anføres at en offentlig oppnevnt forsvarer ikke vil kunne gi kompetent juridisk bistand til vedkommende søker. Det bes derfor om at det dekkes fri rettshjelp for søker, slik at det kan engasjeres en privat forsvarer lokalt. Utenriksstasjonen kommer med et forslag til en advokat som kan engasjeres.

Fylkesmannen avslår søknaden med henvisning til den strenge praksis som føres under rhjl § 12(2). Videre skriver Fylkesmannen at søknaden også blir å avslå jfr rhjl § 4(2). Bistand etter rettshjelpsloven skal som utgangspunkt gjelde oppdrag som det er naturlig at en norsk advokat utfører. Søknaden avslås derfor også med henvisning til rhjl § 4.

7.2.2.2 Klage

Den lokale utenriksstasjonen påklager vedtaket. Det vises kun til de anførsler som ble beskrevet i første søknad. Utenriksstasjonen anbefaler søknaden innvilget.

Statens sivilrettsforvaltning opprettholder Fylkesmannens vedtak, men med en annen begrunnelse. Statens sivilrettsforvaltning finner at beløpsgrensene etter rhjl § 12(2) er overskredet. Overskridelsen er å anse for å være betydelig. Man finner heller ikke grunn til å dispensere fra formuesgrensen i foreliggende tilfelle, jfr rhjl § 12(3).

7.2.2.3 Omgjøringsbegjæring

Søker bistås nå i tillegg av norsk advokat i saken. Den norske advokaten sender inn omgjøringsbegjæring til Statens sivilrettsforvaltning. Her anføres det hovedsakelig at søker ikke overskrider formuesgrensene på nåværende tidspunkt.

Statens sivilrettsforvaltning opprettholder sitt vedtak, men med en annen begrunnelse. Saken avslås med bakgrunn i den strenge praksis som føres etter rhjl § 12(2). Det

vektlegges som avgjørende at søker får offentlig forsvarer i saken. Uttalelsen fra utenriksstasjonen er ikke avgjørende i saken. En slik uttalelse vil på generelt grunnlag kunne tillegges vekt dersom det foreligger ekstraordinære forhold i saken. Statens sivilrettsforvaltning finner ikke at dette er tilfellet.

7.2.2.4 Vurdering

Saken plasseres under kategorien hvor utenriksstasjonene søker selv om det kommer inn en norsk advokat mot slutten av saksbehandlingen. Avgjørende for plasseringen av saken er at søknad og klage, utarbeides av utenriksstasjonen. Det er således utenriksstasjonen som hovedsakelig bistår søker, inntil omgjøringsbegjæringen.

I denne saken viser utenriksstasjonen et klart engasjement i saken. Det påpekes direkte at en offentlig forsvarer ikke vil gi søker kompetent juridisk bistand. Søknaden anbefales således klart innvilget. Sett hen til uttalelser fra utenriktjenesten i lignende saker må denne kunne klassifiseres som bemerkelsesverdig. Det vises for øvrig til saken ovenfor, som har betydelige likhetstrekk med foreliggende sak.

Det er også interessant å følge skiftet i begrunnelse for avslag i saken. Fylkesmannen vurderer ikke de økonomiske vilkår nærmere i saken før saken avslås på bakgrunn av rhjl § 12(2) sammenholdt med rhjl § 4. Henvisningen til at søknaden også avslås siden vilkårene i § 4 ikke er tilstede må kunne sies å være uriktig. Rettshjelpsloven § 4 henviser nettopp til rhjl § 12(2), rhjl § 4 er således ikke selvstendig grunnlag for å avslå eller innvilge bistand til nordmenn med straffesaker i utlandet. Formuleringen må derfor sies å være uheldig.

I klageomgangen blir imidlertid de økonomiske vilkår brukt som grunnlag for avslag av søknaden. Ved behandlingen av omgjøringsbegjæringen avslås søknaden igjen med henvisning til den strenge praksis som føres under rhjl § 12(2). Saken illustrerer på denne måten godt konsekvensen av at man behandler formuesgrensene isolert, og avslår søknaden med henvisning til disse. Saksbehandlingen trekker ut, men resultatet opprettholdes.

8 Samlet vurdering av funnene fra undersøkelsen

Det er gjennomgått et betydelig saksmateriale hos både Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning. Saksanalysen har vist at sakene varierer i alvorlighet og omfang. De analyserte sakene må kunne sies å gi et godt innblikk i hvor snever ordningen med fritt rettsråd i forbindelse med utenlandske straffesaker. Det kan i helhet vises til de vurderinger som er gjort underveis i saksanalysen.

Saksanalysen foranlediger imidlertid en bredere behandling av enkelte temaer.

8.1 Hjemmelsgrunnlaget

Det er enighet hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning om at rett hjemmel der det søkes om fritt rettsråd til lokal advokat ved straffesaker i utlandet er rhjl § 12(2). Av de gjennomførte gruppeintervjuene ble det imidlertid avdekket at det foreligger en ulik forståelse for valg av hjemmelsgrunnlag for vurdering av om det skal gis fritt rettsråd til norsk advokat. Videre avdekket saksstudien at forvaltningsorganene i enkelte tilfeller bruker gal hjemmel sett hen til deres egen redegjørelse. Dette er påpekt under analysen av enkeltsaker.

Den korrekte hjemmelen hvor norske advokater søker om å få bistå i forbindelse med utenlandske straffesaker må klart sies å være rhjl § 12(2). Hjemmelen fremstår klart som en spesialbestemmelse som er ment å være hjemmel for søknader om fritt rettsråd i tilknytning til utenlandske straffesaker. Det må da være uten betydning om denne rettshjelpen ytes av en norsk advokat eller en utenlandsk advokat. Det minnes i denne forbindelse om at regelverket ikke legger opp til et skille mellom fri sakførsel og fritt rettsråd for de utenlandske straffesakene.

Både Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning er klare på at feil kan ha skjedd. Det fremheves likevel fra begge organer at vedtakene uansett angitt hjemmelsgrunnlag er riktige.

Det er korrekt at både rettshjelpsloven § 11(3) og § 12(2) er hjemmel for å innvilge fritt rettsråd i uprioriterte saker etter rettshjelpsloven. Vilåarene etter bestemmelsene er imidlertid ikke like, og valget av rett av rett hjemmel må i høy grad kunne sies å være

relevant. Det er derfor bekymringsverdig at det eksisterer en ulik praktisering hos Fylkesmannen og hos klageorganet Statens sivilrettsforvaltning. Videre er det i utgangspunktet bekymringsverdig at man inntar det standpunkt at vedtakene er korrekte, uansett angitt hjemmelsgrunnlag. Uriktig bruk av hjemmelsgrunnlag i forvaltningen vil kunne føre til at vedtak må oppheves.

8.2 Konsekvenser av feil bruk av hjemmel

Selv om vilkårene etter bestemmelsene er ulike, så er begge bestemmelsenes vilkår svært skjønnsmessige. Det kan sies at det handler om et rimelighetskjønn. Man vurderer om det er rimelig at det gis fritt rettsråd i den enkelte sak. Saksstudien har vist at standarden for når det er rimelig at det gis bistand, må kunne sies å være praktisert likt for både rhjl § 11(3) og rhjl § 12(2). Dette selv om vilkårene er ulike. Man kan således ikke fastslå at det foreligger uriktige vedtak, som følge av feil bruk av hjemmel, jfr fvl § 41.

Når det er sagt, så må man ikke undergrave det faktum at feil hjemmel er brukt i en rekke alvorlige enkeltsaker. Man må kunne legge til grunn at forvaltningen skal anvende riktig hjemmel og subsumerer det anførte faktum opp mot vilkårene i hjemmelen. Forvaltningsrettslig må den uriktige bruken av hjemmelsgrunnlag i dette tilfellet karakteriseres for å være nær grensen for hva som kan aksepteres før vedtakene må kjennes ugyldige. En forvaltning med en så fri skjønnsutøvelse at det ikke spiller noen rolle hvilken hjemmel man anvender er bekymringsverdig.

Videre vil praktiseringen av regelverket fremstå som forvirrende for de aktørene som forholder seg til regelverket. Av saksstudien fremgår det at kunnskapen om regelverket er relativ liten hos enkelte av advokatene som søker på vegne av sine klienter. Det er da uheldig at man ikke har en klar forvaltningspraksis som utkrystalliserer hvordan søknadene skal utformes

8.3 Begrunnelsene fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning

Saksstudien har i stor grad vist at begrunnelsene fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus er preget av standardiserte formuleringer. Hovedandelen av vedtakene viser kun til

søkers anførsler, for deretter å gå over i en generell redegjørelse for regelverket. Avslutningsvis skriver man gjerne at man ikke har holdepunkter for å si at søker ikke får ivare tatt sitt grunnleggende behov for rettssikkerhet. På denne måten tar man ikke opp de anførte grunner i søknaden og drøfter dem opp mot regelverket. Vedtakene blir derfor preget av lite subsumsjon.

FMOA ble i gruppeintervju 14.10.10 bedt om å gi en kommentar til deres begrunnelser. Fylkesmannen forklarer at det i noen av sakene sikkert kunne vært skrevet bedre begrunnelser. I denne typen saker har man tradisjonelt litt kortere begrunnelse. Er viktig poeng i denne sammenheng er også at saksmengden ofte er svært stor. Fylkesmannen presiserer at mye kunne sikkert vært bedre. Det er imidlertid et stort press på systemet. Særlig denne typen saker haster. Forvaltningsrettslig mener man at man holder seg innenfor kravene som stilles til begrunnelse. Det presiseres at søker kjenner faktum. At SSRF enkelte ganger er grundigere i sin behandling er naturlig. De har få saker, og er klageinstans. Det er naturlig at de legger mer arbeid i vedtakene.

Forvaltningsrettslig balanserer nok Fylkesmannen i enkelte tilfeller på grensen til hva som er forsvarlig, jfr fvl § 25. Generelt må man kunne si at dette er uheldig. En forvaltningsrettslig god begrunnelse må som utgangspunkt sies å være en begrunnelse som forklarer søker på en god måte hvorfor de anførsler man kommer med ikke holder.¹³ I denne forbindelse kan man vise til Statens sivilrettsforvaltnings redegjørelse for sin måte å begrunne vedtakene på.

SSRF ble i Gruppeintervju 12.10.10 bedt om å gi en kommentar til begrunnelsene i vedtakene. SSRF forklarte at det er relevant å få med subsumsjon i den enkelte søknad. Anførsler som det er noe hold i skal vurderes. Rent standardiserte begrunnelser er uheldig. Det er viktig at søker forstår vedtaket. Dette handler om grunnleggende respekt for søker. På denne måten forsøker SSRF å behandle de relevante anførsler, for deretter å eventuelt forklare hvorfor man ikke kan få dekket den bistand man søker om å få dekket

Til dette kan man vise til at sakspresset på Statens sivilrettsforvaltning er betraktelig lavere enn på Fylkesmannen i Oslo og Akershus på dette saksområdet. Det foreligger kun 16 klager siden 2005. En viss forklaring på den ulike praksisen får man trolig her.

Samlet sett ville det vært heldig dersom begge forvaltningsinstanser begrunnet vedtakene de fatter enda bedre. Det kan i denne forbindelse vises til at det dreier seg om

---

¹³ Eckhoff og Smith: Forvaltningsrett, Universitetsforlaget 2006, s 273

alvorlige saker. Et viktig poeng er at det også dreier seg om straffesaker som det søkes om fritt rettsråd til. Det dreier seg ikke om sivile saker som ellers går etter rettshjelpsloven. Sett hen til den betydning avgjørelsen av søknaden om fritt rettsråd vil ha for søker, må kravet til begrunnelse anses for å være skjerpet, jfr Rt 1981 s 745.

8.4 Lovverkets konstruksjon

Saksstudien har vist at knytter seg enkelte betenkeligheter til hvordan regelverket i dag fremstår.

8.4.1 Justisdepartementets rundskriv

For å kunne forstå innholdet i rhjl § 12(2) må man studere Justisdepartementets rundskriv punkt 8.3. Rettskildemessig må man kunne si at dette er uheldig. Det ville vært hensiktsmessig om lovverket direkte angav at man kunne søke om bistand i forbindelse med utenlandske straffesaker. Videre må det kunne sies å være positivt dersom vilkåret ”særlige grunner” hadde blir nærmere definert i lovteksten. Det kan vises til at saksstudien avdekket at et betydelig antall søknader ble sendt inn av personer uten juridisk kompetanse og ingen kjennskap til Justisdepartementets rundskriv G-12/05. Søknadene blir derfor i stor grad preget av en beskrivelse av faktum, mens man først får kunnskap om momentene man eventuelt burde brukt i søknaden gjennom Fylkesmannens avslag. Dette må sies å være uheldig.

Saksanalysen har også avdekket at Justisdepartementets rundskriv burde vært klarere utformet når det gjelder de utenlandske straffesakene. Den forståelsen for regelverket som Statens sivilrettsforvaltning redegjør for i gruppeintervjuet, vedrørende valg av hjemmel, burde klart vært tatt inn i rundskrivet.

8.4.2 De økonomiske vilkår

Videre er rhjl § 12(2) knyttet opp mot rettshjelpslovens alminnelige inntektsgrenser og formuesgrense jfr rhjl § 12(1) cfr rettshjelpsforskriftens § 1-1. Konsekvensen av dette er at enkelte av søkerne får avslått sin søknad om fritt rettsråd med henvisning til formuesgrensene. Sett hen til formålet med rettshjelpsordningen, sier man egentlig i disse vedtakene at vedkommende søker har økonomi til å dekke kostnadene knyttet til sitt rettshjelpsbehov selv.

Et interessant problem i den sammenheng er at personene som sitter under utenlandsk straffeforfølgning, og som har økonomisk evne ut i fra ligningstall til å kjøpe seg de nødvendige tjenester, gjerne er siktet for forbrytelser som hvitvasking, svindel, og alvorlige narkotikasaker. Dette er forbrytelser som genererer vinning. Advokater som bistår disse personene vil dermed lett kunne komme opp i vanskelige vurderinger i forhold til strl § 317. En norsk advokat vil nok ha store problemer med å motta honorar fra en klient som sitter fengslet i utlandet for alvorlig narkotikakriminalitet.

Det ville i alle fall måtte blitt foretatt omfattende undersøkelser rundt opphavet av midlene før man eventuelt ville vurdere å motta betalingen. Sett hen til de inntekts og formuesoverskridelser man ser i saksmengden blir det vanskelig å foreta en slik sporing. Videre vil en advokat kunne ha kunnskap om klientens virksomhet og økonomi som vil kunne gjøre vurderingen enda vanskeligere.¹⁴ På denne måten kan man si at man her potensielt står ovenfor et hull i regelverket, som resulterer at man får en gruppe som verken får fritt rettsråd fra norske myndigheter og som heller ikke kan kjøpe seg advokattjenester – fordi ingen advokater vil ta i mot betaling fra dem. Dette må sies å være uheldig.

Rettshjelpsloven opererer med inntektsgrenser til tross for at det dreier seg om straffesaker. I en av sakene er det anført at man som advokat ikke kan ta i mot penger av vedkommende søker dersom det viser seg at vedkommende er skyldig i den forbrytelse som han er tiltalt for. Er det ikke da uheldig å benytte beløpsgrenser i forhold til disse straffesakene. Beløpsgrensene har vel som utgangspunkt en tanke ved seg at, de som overskrider grensene – de har økonomi til å betale for egen bistand. Fylkesmannens saksbehandlere forklarer at dette er ikke påtenkt.

SSRF ble stilt samme spørsmålet i gruppeintervju av 12.10.10. SSRF forklarte at dette ikke er påtenkt av saksbehandlerene hos SSRF, dette måtte eventuelt være et poeng å bringe videre til Justisdepartementet.

Det er bemerkelsesverdig at verken Fylkesmannen eller Statens sivilrettsforvaltning har tenkt på problemstillingen tidligere.

---

¹⁴ Selve problemstillingen advokater står ovenfor i forhold til straffeloven § 317 vil alene berettige en masteroppgave. Her vil problemstillingen kun bli reist.

Det kan imidlertid anføres at formuesgrensene i alle tilfeller er overflødige i sakene om fritt rettsråd i forbindelse med utenlandske straffesaker. Saksanalysen har avdekket at det i de tilfellene hvor man har fått en omfattende saksbehandlingsprosess av formuesgrensene har det gjerne endt med at Statens sivilrettsforvaltning finner at det er sådd så stor tvil om overskridelsen, at søknaden blir å avslå på annet grunnlag. På denne måten kommer man således ikke lenger ved å føre en lang prosess rundt forståelsen av formuesgrensene. Det eneste man oppnår er en forlenget saksprosess. Hadde vedtaket vært avslått i utgangspunktet med bakgrunn i at de anførte grunner ikke utgjorde ”særlige grunner” etter rettshjelpsloven § 12(2) i stede for etter formuesgrensene ville man spart seg for to omgjøringsbegjæringer.

Formuesgrensene fremstår således som både uheldige og uhensiktsmessige sett hen til straffesakene i utlandet.

8.5 Usakelig forskjellsbehandling?

Saksstudien viser at det er innvilget fritt rettsråd i 4 av 31 saker hos Fylkesmannen og det har vært omgjort 3 av 16 saker hos Statens sivilrettsforvaltning. Antall innvilgelser blir totalt sett lavt. På tross av at Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning ved enkelte tilfeller fører en ulik praksis ved valg av hjemmel i sin saksbehandling foreligger det ingen saker hvor resultatet fremstår som helt urimelig eller uforståelig. Selv om både valg av hjemmel burde vært annerledes, og vedtakene burde vært bedre begrunnet, så blir det grunnleggende resultatet korrekt ut i fra de forutsetninger forvaltningen har å arbeide ut i fra.

Konstruksjonen av rhjl § 12(2) er valgt av lovgiver, og lovgiver har ment at dette skal være en snever ordning for de mest alvorlige tilfellene.

For en person som sitter fengslet i en middels alvorlig straffesak i et land med et justissystem som er annerledes enn i Norge, vil nok regelverket fremstå som urettferdig. Saksstudien har for øvrig vist at den kritikken som øves mot saksbehandlingssystemet sjelden materialiserer seg i en begjæring om omgjøring av vedtaket. I en rekke tilfeller vil nok søker være tjent med å sende inn slike omgjøringsbegjæringer, dersom man har

ytterligere dokumentasjon på at man ikke får ivaretatt sitt grunnleggende rettssikkerhetsbehov.

Å si at det dreier seg om usakelig forskjellsbehandling av sakene er derimot ikke korrekt. Saksbehandlingen skjer i tråd med lovgivers forutsetning. Rett adressat for kritikk mot den praksis som føres blir således lovgiver. Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Statens sivilrettsforvaltning foretar kun den forvaltning de er satt til innenfor de gitte rammer.

8.6 Samlende synspunkter – Videre forskning

Avslutningsvis skal det også påpekes at man har få rettskilder pr dags dato som sier noe nærmere om hvorfor man skal påta seg denne oppgaven å hjelpe personer under strafforfølgning i utlandet under den norske rettshjelpsloven.

FMOA ble spurt om å gi en kommentar til plasseringen av ordningen i rettshjelpsloven. Rettshjelpsloven § 12(2) er en bestemmelse som skiller seg ut. Sakene er plassert som uprioriterte etter rettshjelpsloven. Det er tradisjon for at man skal hjelpe nordmenn i utlandet. Utenriktjenesten har ikke budsjetter for å dekke kostnader til utenlandske rettssaker, ordningen blir dermed overlatt til rettshjelpsloven.

I denne forbindelse kan det vises til at Svenske og Danske myndigheter ikke har noen slik hjemmel i sitt lovverk på området.¹⁵ I lys av det stigende antall søknader og den medfølgende debatt om sakene i media, kunne det kanskje vært hensiktsmessig om man tok seg tid til å spørre hvorfor vi har ordningen – utover det at det er tradisjon for å hjelpe nordmenn i utlandet.

---

¹⁵ Mail fra Civilstyrelsen og Rättshjälpsmyndigheten. Vedlegg 4

9 Litteraturliste

9.1 Bøker

Andenæs, Johs.: Norsk straffeprosess, Universitetsforlaget 2009

Bjerke og Keiserud: Kommentartutgave straffeprosessloven, Universitetsforlaget 2001

Eckhoff og Smith: Forvaltningsrett, Universitetsforlaget 2006

Johnsen, Jon T.: Retten til Juridisk bistand, Tano 1987.

Johansen, Tuft og Christoffersen: Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode, abstrakt forlag 2010.

9.2 Forarbeider/etterarbeider

NOU 1976:38 Fri rettshjelp i Norge

Ot. prp. nr. 91 (2003-2004)

St. meld. 26 (2008-2009)

9.3 Lover/konvensjoner/forskrifter/rundskriv

Almindelig borgerlig straffelov 22 mai. Nr 10 1902

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker 10 feb. 1967

Lov om fri rettshjelp 13 juni. Nr 35. 1980

Lov om rettergangsmåten i straffesaker 22 mai. Nr 25 1981

Lov om utenriktjenesten 18 juli. Nr 1 1958

Wienkonvensjonen om konsulære forbindelser 1963

Justisdepartementets rundskriv G-12/05

Forskrift om salær fra det offentlige til advokater m.v. 1998-01-01

Utenriksinstruksen med kommentarer 13 des. 2002

9.4 Annet

<http://www.ssb.no/emner/00/02/20/reise/tab-2010-09-09.05.html>

Referat fra Stortingets spørretime 24.02.10

10 Lister over tabeller og figurer m v

Figur 1 Antall søknader pr år siden 2005 med innvilgelser.....s 17

11 Vedlegg

Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus er vedlagt som vedlegg 1

Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos Statens sivilrettsforvaltning er vedlagt som vedlegg 2

Et referat med spørsmål og svar fra gruppeintervju hos Utenriksdepartementet er vedlagt som vedlegg 3

Mail fra Danske og Svenske rettshjelpsmyndigheter er vedlagt som vedlegg 4

1. Kan FMOA gi en kommentar til at det siden 2005 er behandlet 31 søknader hvorav 4 er innvilget, derav 2 er delvis innvilget?
  - a. Det dreier seg om en snever ordning som er ment å kunne brukes i store og alvorlige saker. Som utgangspunkt er man avhengig av ordning i det aktuelle landet. Ofte er det slik at søknadene knyttes til saker med mindre strafferamme enn i sakene hvor det er innvilget.

2. Kan FMOA gi en kommentar til plasseringen av ordningen hos FMOA?
  - a. FMOA fikk ansvaret nasjonalt fordi de var mer kjent med den ordningen. FMOA hadde flere saker. Det ble sett som uheldig at så mange skulle jobbe med så få saker. En samling av kompetansen vurderes som en god løsning. Det blir da enklere å holde kontakten med departementene. Det avholdes halvårsmøter med SSRF. Det er generelle problemstillinger som diskuteres på disse halvårsmøtene. Kan snakke om enkeltsaker men prøver å gjøre det på generelt nivå.

3. Kan FMOA gi en kommentar til plasseringen av ordningen i rettshjepsloven. Rettshjepsloven § 12(2) er en bestemmelse som skiller seg ut.
  - a. Sakene er plassert som uprioriterte etter rettshjepsloven. Det er tradisjon for at man skal hjelpe nordmenn i utlandet. Utenriktjenesten har ikke budsjetter for å dekke kostnader til utenlandske rettssaker, ordningen blir dermed overlatt til rettshjepsloven.

4. Kan FMOA gi en kommentar til praktiseringen av rhjl § 5 sett i sammenheng med strpl § 100(2)?
  - a. Man ser fra sakene at det i enkelte tilfeller er oppnevnt forsvarer for vedkommende etter strpl § 100(2), men at søknaden til slutt havner hos FMOA. Fylkesmannen tar ikke stilling til riktigheten av oppnevnelser etter strpl § 100(2). Man forholder seg til dette som til annet faktum i sakene.

5. Kan FMOA gi noen kommentarer til rettskildebildet på området?
  - a. Man har rundskrivet og loven å forholde seg til. Det blir naturlig at man bruker rundskrivet utstrakt. Forarbeidende sier heller ikke stort om ordningen med fri rettshjelp til nordmenn i utlandet. Sammenholdt med praksis fra SSRF blir rundskrivet dermed det man har å forholde seg til.

6. Kan FMOA gi en kommentar begrunnelsene i vedtakene?
  - a. I noen av sakene kunne det sikkert vært skrevet bedre begrunnelser. I denne typen saker har man tradisjonelt litt kortere begrunnelse. Er viktig poeng i denne sammenheng er også at saksmengden ofte er svært stor. Fylkesmannen presiserer at mye kunne sikkert vært bedre. Det er

imidlertid et stort press på systemet. Særlig denne typen saker haster. Forvaltningsrettslig mener man at man holder seg innenfor kravene som stilles til begrunnelse. Det presiseres at søker kjenner faktum. At SSRF enkelte ganger er grundigere i sin behandling er naturlig. De har få saker, og er klageinstans. Det er naturlig at de legger mer arbeid i vedtakene.

7. Skilles det mellom søkere som bistås av advokat og de som bistås av venner/foreldre evt av seg selv?
  - a. Man prøver å skrive vedtakene slik at mottakeren forstår de. En ren henvisning til rundskrivet uten forklaring til en privatperson er ikke heldig.

8. Rettshjelpsloven opererer med inntektsgrenser til tross for at det dreier seg om straffesaker. I en av sakene er det anført at man som advokat ikke kan ta i mot penger av vedkommende søker dersom det viser seg at vedkommende er skyldig i den forbrytelse som han er tiltalt for. Er det ikke da uheldig å benytte beløpsgrenser i forhold til disse straffesakene. Beløpsgrensene har vel som utgangspunkt en tanke ved seg at, de som overskrider grensene – de har økonomi til å betale for egen bistand
  - a. Dette er ikke påtenkt av saksbehandlerne.

9. Kan man definere vilkåret grunnleggende rettssikkerhetsbehov – som ofte brukes som grense for om søkers rettssikkerhet er godt nok ivaretatt?
  - a. Grunnleggende rettssikkerhetsbehov kan vanskelig defineres. Utgangspunktet er at det aldri har vært meningen med full dekning for juridiske behov etter rettshjelpsloven. Man gir ikke en totaldekning. Formuleringen benyttes i andre typer saker også. Dersom man har fått litt, da er gjerne søkers grunnleggende rettssikkerhetsbehov ivaretatt. Man må foreta en konkret vurdering av faktum i saken.

10. Fra Fylkesmannen og deres saksbehandling ser man at det skilles mellom § 11(3) - § 12(2). Hva er tanken bak dette skillet, og kan man si at et slikt skille – slik det praktiseres er korrekt?
  - a. Skillet mellom rettshjelpsloven § 11(3) og § 12(2) er i enkelte tilfeller vanskelig å fastslå. FMOA ønsker at man skal ta opp dette spørsmålet nærmere med SSRF. Tanken fra FMOA har vært at der arbeidet utføres i Norge så vurderes dekningen etter rhjl § 11(3). Mens der det dreier seg om dekning til lokal advokat så vurderes det etter rhjl § 12(2). Det kan være at det i enkelte tilfeller har glippet, og at behandlingen har skjedd etter gal bestemmelse. Det vises til at begge hjemler gjelder uprioriterte saker om fritt rettsråd.

Datoer: 12.10.10, 18.10.10 og 29.10.10

1. Kan SSRF gi en kommentar til at det siden 2005 er behandlet 31 søknader hvorav 4 er innvilget, derav 2 er delvis innvilget?
  - a. Rettshjelpsloven er i utgangspunktet begrenset til norsk territorium. Det dreier seg i disse tilfellene om søknader som hjemles i unntak fra unntaket i rhjl § 12(1). Ordningen etter rhjl § 12(2) er en meget snever mulighet for bistand. Søkerne har imidlertid forlatt norsk velferdsstat og er dermed i utgangspunktet overlatt til de lokale ordninger.

2. Kan SSRF gi en kommentar til plasseringen av ordningen hos FMOA?
  - a. Man så det som hensiktsmessig med en sentralisering av ordningen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Dette for å forhindre forskjellsbehandling. Man får ikke rutine uten å behandle mange saker. På denne måten får man mye kompetanse på et sted. Det gjennomføres halvårsmøter mellom FMOA og SSRF. Straffesakene er alltid et tema. Det skjer imidlertid ingen kurskorrigering på disse møtene. De omgjøringen SSRF foretar skjer gjerne med bakgrunn i nye opplysninger i sakene. Man er opptatt av at SSRF som klageorgan ikke skal instruere FMOA i forhold til saksbehandlingen av enkeltsaker. Hva gjelder plassering av ordningen fremheves det også at disse sakene gjerne er alvorlige. Det er viktig at sakene får en riktig avgjørelse.

3. Kan SSRF gi en kommentar til plasseringen av ordningen i rettshjelpsloven. Rettshjelpsloven § 12(2) er en bestemmelse som skiller seg ut.
  - a. Man har vel ingen andre steder hvor en plassering er mer hensiktsmessig. Man vurderer dagens plassering som god.

4. Kan SSRF gi en kommentar til praktiseringen av rhjl § 5 sett i sammenheng med strpl § 100(2).
  - a. Rettshjelpsloven er subsidiær. Dette betyr at dersom det finnes andre måter å få dekket bistand på, så skal denne brukes først. SSRF foretar imidlertid ingen kvalitativ sjekk på hvorvidt denne subsidiære ordningen blir riktig. Man legger kun til grunn at det eksisterer en annen ordning, og forholder seg til det. SSRF må forholde seg til de opplysninger de får i søknadene fra søkerne og deres advokater. Det er ikke SSRF sin oppgave å gå inn å si at det i dette tilfellet blir galt. Man legger til grunn at domstolene gjør riktige vurderinger og forholder seg til det.

5. Kan SSRF gi noen kommentarer til rettskildebildet på området.

- a. Man har forholdsvis få rettskilder å forholde seg til. Holdepunkter for skjønnsvurderingen finner man imidlertid i Justisdepartementets rundskriv. Utover dette er det lite annet man har å hjelpe seg med til klarleggingen av "særlige grunner" i rhjl § 12(2).

6. Kan SSRF gi en kommentar til begrunnelsene i vedtakene?
  - a. Det er relevant å få med subsumsjon i den enkelte søknad. Anførsler som det er noe hold i skal vurderes. Rent standardiserte begrunnelser er uheldig. Det er viktig at søker forstår vedtaket. Dette handler om grunnleggende respekt for søker. På denne måten forsøker SSRF å behandle de relevante anførsler, for deretter å eventuelt forklare hvorfor man ikke kan få dekket den bistand man søker om å få dekket.

7. Skilles det mellom søkere som bistås av advokat og de som bistås av venner/foreldre, evt av seg selv?
  - a. Man forsøker å tilpasse vedtakene i forhold til mottakeren. Det forutsettes selvsagt at en profesjonell advokat kjenner det saksområdet man behandler. SSRF er enig i at det er ulikt hvordan den enkelte advokat kjenner rettshjelpsordningen. Dersom advokaten ikke klarer å få frem det relevante stenger dette. De gode tar frem rundskrivet.

Dersom man skriver til en privatperson formulerer man seg gjerne litt grundigere. Bruker litt mer legmannsspråk. Man vil ikke si at kravet til begrunnelse skjerpes, men man forsøker likevel å sikre seg at søker forstår hvorfor søknaden er avslått eller innvilget. Hvorvidt sakstypene er av en slik art at kravet til begrunnelse uansett er skjerpet er man usikker på.

8. Rettshjelpsloven opererer med inntektsgrenser til tross for at det dreier seg om straffesaker. I en av sakene er det anført at man som advokat ikke kan ta i mot penger av vedkommende søker dersom det viser seg at vedkommende er skyldig i den forbrytelse som han er tiltalt for. Er det ikke da uheldig å benytte beløpsgrenser i forhold til disse straffesakene. Beløpsgrensene har vel som utgangspunkt en tanke ved seg at, de som overskrider grensene – de har økonomi til å betale for egen bistand.
  - a. Dette er ikke noe som saksbehandlerne hos SSRF har tenkt over. Dette må være et poeng å bringe videre til justisdepartementet.

9. Kan man definere vilkåret grunnleggende rettssikkerhetsbehov – som ofte brukes som grense for om søkers rettssikkerhet er godt nok ivaretatt.
  - a. Det er vanskelig å gi noen slik definisjon. Man har rundskrivet G-12/05. SSRF fremhever at for deres del ville vært heldig å hatt et sted å henvende seg med tanke på oversikt over forsvarerordninger rundt om i verden. Dette ville imidlertid knyttet opp mye arbeidskraft hos utenriksdepartementet. På denne måten må man forholde seg til den informasjon som søker viser til, samt den informasjon man får tilsendt fra ambassadene.

10. Fra Fylkesmannen og deres saksbehandling ser man at det skilles mellom § 11(3) - § 12(2). Hva er tanken bak dette skillet, og kan man si at et slikt skille – slik det praktiseres er korrekt?
- a. Utgangspunktet må klart være at den bistanden som gis i forbindelse med en utenlandsk straffesak går etter rhjl § 12(2). Det er plasseringen av rettshjelpsbehovet som er avgjørende for hvilken bestemmelse man anvender. På denne måten blir § 11(3) kun aktuell der det dreier seg om et rettshjelpsbehov i Norge. På denne måten kan man si at det er uriktig å anvende rettshjelpsloven § 11(3) på norske advokaters bistand i forbindelse med straffesaker i utlandet. Deres arbeid skal gå etter rettshjelpsloven § 12(2) dersom arbeidet knytter seg til et rettshjelpsbehov knyttet til prosess for utenlandsk domstol. Når dette er sagt så presiseres det at begge bestemmelser er uprioriterte saker om fritt rettsråd. Reglene må nok gå seg litt til, og sakene vil nok vise at man i enkelte tilfeller kan ha brukt feil hjemmel. SSRF presiserer imidlertid at resultatet av saksbehandlingen ville blitt den samme uavhengig av hjemmelsbruken. Rettshjelpsloven § 11(3) blir således en bestemmelse som i meget snever grad kommer til anvendelse i disse sakene. Dette da rettshjelpsbehovet stort sett utelukkende er i tilknytning rettsprosessen i utlandet. På denne måten skal all rettshjelp som ytes fra norske advokater i tilknytning til utenlandsk rettsprosess gå etter rhjl § 12(2), dette uavhengig av om vedkommende advokat får reise til stedet eller ikke.

Gruppeintervju med Utenriksdepartementet
ved Lill Vaksdal og Marit Wählberg 02.09.10

VEDLEGG 3

1. Det ble bedt om en redegjørelse for gangen i en konsulær sak.
  - a. UD forklarer at det er sporadisk kontakt mellom utenriktjenesten og nordmenn som sitter fengslet i straffesaker i utlandet. Det kommer som regel en henvendelse fra myndighetene i det nevnte landet, med en orientering om at vedkommende er pågrepet og fengslet. Utenriktjenesten tar deretter kontakt med den enkelte og hører om vedkommende ønsker bistand fra utenriktjenesten. Det er mange som ikke ønsker bistand av forskjellige årsaker. Alle får beskjed om at det eksisterer en ordning med fri rettshjelp for nordmenn i utlandet, som man kan søke. Søknaden sendes enten via Utenriktjenesten, vedkommende selv eller den lokale advokaten. Utenriktjenesten fungerer kun som en postkasse

2. I forbindelse med saksbehandling hos FMOA blir utenriktjenesten lokalt forespurt om forsvarerordningene i det respektive landet. Foreligger det noen retningslinjer for hvorledes disse uttalelsene utformes?
  - a. UD forklarte at det ikke foreligger slike retningslinjer. Uttalelsene utformes individuelt i det enkelte tilfellet. Man ser det heller ikke som hensiktsmessig med en standardisering av disse uttalelsene. Det er varierende hvor meget oversikt man har over det juridiske system i det enkelte land. Senteret for konsulære saker har heller ingen oppfølging av dette. Dette senteret er ment for å samle informasjon for alle land, slik at man kan yte lik konsulær bistand.

3. Skiller man mellom bistanden Utenriktjenesten yter til turister kontra folk som har bosatt seg i kortere eller lengre perioder i utlandet.
  - a. Ja man vil da i noen tilfeller ha utvandret, og vil da ikke ha krav på samme behandling jfr reglene om NAV osv. Men, alle får samme behandling i forhold til straffesakene. Man får et besøk med spørsmål om man ønsker bistand, jfr ovenfor om FMOA.

4. Skillet mellom penger til juridisk og konsulær bistand. Forskutterer dere noe til juridisk bistand?
  - a. Nei det gjør man ikke. De pengene som gis lokalt er til medisiner osv. Typisk konsulær bistand.

5. Foreligger det noen retningslinjer for Utenriksdepartementets bistand lokalt?
  - a. Det er gjerne utstrakt kontakt mellom utenriktjenesten og innsatte som ønsker bistand. En førstelinjetjeneste. Det foreligger konsulære retningslinjer i utenriksinstruksen kap 8. Videre kan det hentes

informasjon fra reiseklar som er en brosjyre som utenriksdepartementet har på landsider.no.

6. Har Utenriksdepartementet noen synspunkter på om ordningen med fri rettshjelp til nordmenn med straffesaker i utlandet fungerer?
  - a. Utenriksdepartementet har ikke noen forutsetninger for å vurdere om reglene i rettshjelpsloven § 12(2) fungerer. Man bistår kun med konsulær bistand. Man er kun en postkasse. En vurdering av det juridiske må man konfrontere FMOA om.

VEDLEGG 4

Subject:	retshjælp i straffesager
From:	"\$Civilstyrelsen (957cst)" <civilstyrelsen@civilstyrelsen.dk>
Date:	Mon, October 4, 2010 11:16
To:	
Create Filter:	Automatically From To Subject
Options:	View Full Header View Printable Version Download this as a file Add to Addressbook View Message details

Civilstyrelsen kan i anledning af din mail af 1. oktober 2010 oplyse, at det ikke er muligt at opnå fri proces eller retshjælp til straffesager i udlandet i henhold til danske regler.

Med venlig hilsen

Astrid Mavrogenis
Fri proceskontoret
Civilstyrelsen

Hei,

Jeg skriver til dere i anledning min masteroppgave ved universitetet i Oslo. Jeg skriver om rettshjelp til nordmenn med straffesaker i utlandet.

Vår ordning etter Lov om fri rettshjelp § 12(2) går kort fortalt ut på at det kan bevilges penger til bistand, under gitte særlige forutsetninger, til nordmenn med straffesaker i utlandet. Dette vil som utgangspunkt være saker hvor det aktuelle landet selv ikke har en tilfredsstillende rettshjelpsordning. Min oppgave har som utgangspunkt en analyse av bestemmelsen.

I den forbindelse hadde det vært interessant å høre om det under den danske rettshjelpsordningen finnes noen ordning tilsvarende vår ordning etter rettshjelpsloven § 12(2).

Det hadde vært meget bra om dere kunne forwardet denne mailen til noen som eventuelt kunne henvist meg til videre informasjon.

På forhånd takk.

Med vennlig hilsen

xx

Subject:	SV: Spørsmål om rettshjelp
From:	"Arnstam Bengt - RHM" <Bengt.Arnstam@dom.se>
Date:	Mon, October 4, 2010 10:34
To:	
Cc:	Registrator Rättshjälpsmyndigheten - RHM <rettshjalpsmyndigheten@dom.se>
Create Filter:	Automatically From To Subject
Options:	View Full Header View Printable Version Download this as a file Add to Addressbook View Message details

Om en person bosatt i Sverige (folkbokförd i Sverige) är misstänkt för brott i utlandet, eller har begått brott i utlandet, finns inga bestämmelser i rättshjälpslagen (1996:1619) som reglerar detta. Rättshjälpsmyndigheten behandlar rättshjälp och kan endast svara på frågor som gäller rättshjälp. Information om vilken hjälp som svenskar kan få som är misstänkta för eller har begått brott i utlandet, kan kanske besvaras av det svenska Utrikesdepartementets rättsavdelning.

När det gäller rättshjälp för svenskar som utsatts för brott i utlandet finns specialbestämmelser i 21 § och 22 § i rättshjälpslagen (1996:1619). Dessa bestämmelser gäller svenskar som utsatts för sexualbrott i utlandet. Kraven för rättshjälp är delvis lägre ställda när det gäller personer som söker rättshjälp i sådana angelägenheter. Undantagsvis har rättshjälp även beviljats i vissa fall där rättssökanden från Sverige utsatts för mycket grova brott i utlandet. Det kan t.ex. gälla personer som utsatts för hedersrelaterat våld och därvid fått mycket svåra skador. När det gäller brott i utlandet se även lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd.

Med vänlig hälsning

Bengt Arnstam

Byrådirektör, Rättshjälpsmyndigheten

060-13 46 25 . bengt.arnstam@dom.se . Postadress: Box 853, 854 24 Sundsvall .

Besöksadress: Storgatan 39 . Fax: 060-13 46 40 . www.rattshjalp.se

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: xx]

Skickat: den 1 oktober 2010 15:27

Till: Registrator Rättshjälpsmyndigheten - RHM

Ämne: Spørsmål om rettshjelp

Hei,

Jeg skriver til dere i anledning min masteroppgave ved universitetet i Oslo. Jeg skriver om rettshjelp til nordmenn med straffesaker i utlandet.

Vår ordning etter Lov om fri rettshjelp § 12(2) går kort fortalt ut på at det kan bevilges penger til bistand, under gitte særlige forutsetninger, til nordmenn med straffesaker i utlandet. Dette vil som utgangspunkt være saker hvor det aktuelle landet selv ikke har en tilfredsstillende rettshjelpsordning. Min oppgave har som utgangspunkt en analyse av bestemmelsen.

I den forbindelse hadde det vært interessant å høre om det under den svenske rettshjelpsordningen finnes noen ordning tilsvarende vår ordning etter rettshjelpsloven § 12(2).

Det hadde vært meget bra om dere kunne forwardet denne mailen til noen som eventuelt kunne henvist meg til videre informasjon.

På forhånd takk.

Med vennlig hilsen

Xx